

На основу чл. 16. и 62. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02, 102/09 и 72/17) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 39/09 и 25/18), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

**ПРАВИЛНИК
О УТВРЂИВАЊУ ДЕТАЉНИХ ПРАВИЛА ЗА
УПРАВЉАЊЕ БАЛОНИМА И ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА
ЧЛАНОВИМА ЛЕТАЧКЕ ПОСАДЕ ЗА БАЛОНЕ**

Члан 1.

(Предмет и подручје примјене)

- (1) Овим правилником утврђују се детаљна правила за летачке операције балонима, те за издавање дозвола

- пилота и припадајућих овлашћења, привилегија и потврда за балоне када такви ваздухоплови испуњавају услове из члана 1. став (1) тачка е) алинеја 1) и 2) прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и члана 1. став (1) тач. а) алинеја 1) и 2) прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.
- (2) Овај правилник не примјењује се на летачке операције везаним балонима на гас.
- (3) Овим правилником се преузимају одредбе Уредбе Комисије (ЕУ) 2018/395 од 13. марта 2018. године о утврђивању детаљних правила за управљање балонима и издавање дозвола члановима летачке посаде за балоне у складу са Уредбом (ЕУ) 2018/1139 Европског парламента и Савјета.
- (4) Навођење одредби уредби из става (3) овог члана врши се искључиво у сврху праћења и информисања о преузимању правне стечевине Европске уније у законодавство Босне и Херцеговине.

Члан 2.
(Дефиниције)

За потребе овог правилника примјењују се следеће дефиниције:

- (а) **балон (balloon)** је ваздухоплов с посадом лакши од ваздуха, без мотора, који се у лету одржава употребом гаса лакшег од ваздуха или уз помоћ горјоника у балону, укључујући балоне на гас, балоне на врућ ваздух, мијешане балоне и, премда су на моторни погон, ваздушне бродове на врућ ваздух;
- (б) **балон на гас (gas balloon)** је слободни балон који полијеће уз помоћ гаса лакшег од ваздуха;
- (ц) **везани балон на гас (tethered gas balloon)** је балон на гас са системом везивања који балон током лета стално држи причвршћеним за чврсту тачку;
- (д) **слободни балон (free balloon)** је балон који током лета није стално причвршћен за чврсту тачку;
- (е) **балон на врућ ваздух (hot – air balloon)** је слободни балон који полијеће уз помоћ врућег ваздуха;
- (ф) **мијешани балон (mixed balloon)** је слободни балон који полијеће уз помоћ мјешавине врућег ваздуха и гаса лакшег од ваздуха који није запаљив;
- (г) **ваздушни брод на врућ ваздух (hot – air airship)** је балон на моторни погон који је узгоњен врућим ваздухом, при чему се мотором не ствара узгон;
- (х) **комерцијална операција (commercial operation)** је летачка операција балоном за накнаду или другу противвриједност, која је доступна за јавност или, ако није доступна за јавност, која се врши на основу уговора између оператора и наручиоца, при чему наручилац нема контролу над оператором;
- (и) **такмичарски лет (competition flight)** је свака летачка операција при којој се балон користи за ваздухопловне трке или такмичења, укључујући увјежбавање за такве операције и летење до и од мјеста одржавања трка или такмичења;
- (ј) **ваздухопловна приредба (flying display)** је свака летачка операција балоном која се изводи као ваздухопловна приредба или ради забаве на најављеном догађају отвореном за јавност, укључујући и ваздухоплов који се користи за

увјежбавање за такву приредбу и за летење до и од мјеста одржавања најављеног догађаја;

- (к) **уводни лет (introductory flight)** је свака операција уз накнаду или другу противвриједност која се састоји од краткотрајног лета који обавља одобрена организација за обуку с циљем привлачења нових полазника или нових чланова, на коју се упућује у релевантној одредби прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству, или организација основана ради промоције летачког спорта или рекреативног летења;
- (л) **главно мјесто пословања (principal place of business)** је главна канцеларија или регистрована канцеларија оператора балона унутар које се одвијају главне финансијске функције и оперативна контрола активности из овог правилника;
- (м) **уговор о закупу ваздухоплова без посаде (dry lease agreement)** је уговор између предузећа према којем је за управљање балоном одговоран купац;
- (н) **национална дозвола (national licence)** је дозвола пилота коју је држава чланица издала у складу са националним законодавством прије датума примјене Анекса III овог правилника или релевантног анекса FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству;
- (о) **дозвола из Дијела-BFCL (Part-BFCL licence)** је дозвола за чланове летачке посаде која испуњава захтјеве из Анекса III овог правилника;
- (п) **извјештај о замјени (conversion report)** је извјештај на основу којег се дозвола може замијенити у дозволу из Дијела-BFCL;
- (р) **Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине - BHCA (Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation - BHCA)** је надлежна ваздухопловна власт Босне и Херцеговине (National Aviation Authority) / Државни надзорни орган Босне и Херцеговине (National Supervisory Authority) / Надлежни орган (Competent Authority) у чијој су надлежности управни, стручни и надзорни послови из области ваздушног саобраћаја у Босни и Херцеговини.

Члан 3.

(Летачке операције)

- (1) Оператори балона управљају балоном у складу са захтјевима из Поддијела BAS Анекса II, изузев пројектних или производних организација које су у складу релевантним одредбама прописа којим се утврђује сертификација пловидбености и еколошка сертификација ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја и сертификација пројектних и производних организација и које управљају балоном, унутар подручја примјене њихових повластица, за потребе увођења или преправке врста балона.
- (2) Одступајући од члана 7. ст. (1) и (2) прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама, захтјеви за издавање потврде оператора ваздухоплова из тог члана не примјењују се на операторе укључене у комерцијалне операције балонима. Ти оператори имају право учествовати у таквим комерцијалним операцијама након што су надлежном

органу поднијели изјаву о својој способности и средствима за испуњавање одговорности повезаних са управљањем балоном. Они морају дати изјаву и управљати балоном у складу са захтјевима наведеним у Пододјелјку BAS и захтјевима наведеним у Пододјелјку ADD Анекса II овог правилника. Овај став се не примјењује на операторе који обављају следеће операције балонима:

- (а) операције четири лица или мање, укључујући пилота, који дијеле трошкове, под условом да директне трошкове лета балона и сразмјерни дио годишњих трошкова чувања, осигурања и одржавања балона дијеле сва та лица;
- (б) такмичарске летове или ваздухопловне придобје под условом да је накнада или било која друга награда за такве летове ограничена на поврат директних трошкова лета балона и сразмјерног дијела годишњих трошкова за чување, осигурање и одржавање балона, те да добијене награде не прекорачују вриједност коју је одредио надлежни орган;
- (ц) уводне летове са четири лица или мање, укључујући пилота, и летове за потребе скакања падобраном које обавља организација за оспособљавање, утврђена релевантним одредбама прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству чије је главно мјесто пословања у БиХ или организација основана ради промоције спортског или рекреативног ваздухопловства, под условом да та организација управља балоном на основу власништва или уговора о закупу ваздухоплова без посаде, да се летом не стиче добит која се дијели изван организације и да такви летови чине тек споредну дјелатност организације;
- (д) летове оспособљавања које спроводи организација за оспособљавање, утврђена релевантним одредбама прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству са главним мјестом пословања у некој држави чланици ЕУ.

Члан 4.

(Дозволе пилота и љекарско увјерење)

- (1) Пилоти ваздухоплова из члана 1. став (1) овог правилника усаглашени су са техничким захтјевима и управним поступцима из Анекса III овог правилника и релевантним одредбама прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.
- (2) Изузетно од привилегија носиоца дозволе према дефиницији из Анекса III овог правилника, носиоци тих дозвола могу обављати летове из члана 3. став (2) тач. од (а) до (д) без испуњавања захтјева из BFCL.215 Анекса III овог правилника.
- (3) ВНДСА, пилотима ученицима који похађају курс за оспособљавање за добијање дозволе пилота балона (BPL) може одобрити коришћење ограниченим привилегијама без надзора прије него што испуне све захтјеве потребне за издавање BPL у складу са Анексом III, у складу са свим следећим условима:
 - (а) подручје примјене датих привилегија заснива се на процјени безбједносног ризика коју обавља ВНДСА, узимајући у обзир потребни степен оспособљавања нужан за постизање потребног нивоа пилотске вјештине;

- (б) привилегије су ограничене на следеће:
 - цијело државно подручје БиХ или дијелове БиХ;
 - балоне који су регистровани у БиХ;
- (ц) носиоцу овлашћења који поднесе захтјев за издавање BPL признаје се оспособљавање проведено у оквиру овлашћења на основу препоруке одобрене организације за оспособљавање (АТО) или пријављене организације за оспособљавање (DTO);
- (д) ВНДСА прати коришћење овлашћења издатих на основу овог става како би обезбједила прихватљив ниво безбједности ваздушног саобраћаја и предузела одговарајуће мјере у случају повећаног безбједносног ризика или било каквих безбједносних питања.

Члан 5.

- (Постојеће дозволе пилота и постојећа љекарска увјерења)
- (1) Дозволе из Дијела-FCL за балоне и припадајуће привилегије, овлашћења и потврде које је издала ВНДСА прије датума почетка примјене овог правилника сматрају се издатим у складу с овим правилником. При поновном издавању дозвола по службеној дужности или на захтјев носиоца дозволе, ВНДСА те дозволе замјењује дозволама у формату наведеном у релевантном анексу Дио-ARA прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.
 - (2) Када ВНДСА поново издаје дозволе и припадајуће привилегије, овлашћења и потврде у складу са ставом (1) овог члана, ВНДСА, у зависности од случаја:
 - (а) преноси све привилегије које су већ уписане у дозволе из Дијела-FCL у нови формат дозволе;
 - (б) врши замјену привилегије за лет везаним балоном или комерцијалне операције повезане с дозволом из Дијела-FCL у овлашћење за лет везаним балоном или овлашћење за комерцијалне операције у складу са одредбама из BFCL.200 и BFCL.215 Анекса III (Дио-BFCL) овог правилника;
 - (ц) уписује датум истека потврде инструктора летења повезаног са дозволом из Дијела-FCL у књижицу летења пилота или издаје еквивалентан документ. Након тог датума пилоти се користе привилегијама инструктора само ако испуњавају услове из BFCL.360 Анекса III (Дио-BFCL) овог правилника.
 - (3) Носиоци националних дозвола за балоне, које је ВНДСА издала прије датума почетка примјене Анекса III (Дио-BFCL) овог правилника, настављају се користити привилегијама које обухвата њихова дозвола најдаље шест мјесеци од дана ступања на снагу овог правилника. ВНДСА врши замјену ове дозволе у дозволе и припадајућа овлашћења, привилегије и потврде из Дијела-BFCL у складу са прописом којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.
 - (4) Љекарска увјерења пилота повезана са дозволом из става (2) овог члана, које је ВНДСА издала прије датума почетка примјене Анекса III (Дио-BFCL) овог правилника, остају на снази до датума њиховог следећег продужавања када иста морају бити у складу са захтјевима из релевантног анекса MED прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.

Члан 6.

(Признавање оспособљавања које је започело прије датума почетка примјене овог правилника)

- (1) У погледу издавања дозвола и припадајућих привилегија, овлашћења или потврда из Дијела-BFCL у складу с Анексом III овог правилника, сматра се да је оспособљавање које је почело прије датума почетка примјене овог правилника у складу са релевантним анексом FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству у складу са захтјевима из овог правилника. У том се случају примјењује следеће:
 - (а) оспособљавање за BPL које је почело на балонима који представљају класу ваздушних бродова на врућ ваздух, укључујући повезано испитивање, може се довршити на тим балонима;
 - (б) сати оспособљавања у класи балона на врућ ваздух, на балонима који не припадају групи А те класе балона, у потпуности се признају у смислу захтјева из BFCL.130(b) Анекса III.
- (2) Оспособљавање које је започело прије датума почетка примјене овог правилника или релевантног анекса FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству, у складу са Анексом I. Чикашке конвенције, признаје се у сврху издавања дозвола из Дијела-BFCL на основу извјештаја о признавању који издаје ВНДСА.
- (3) У извјештају о признавању из става (2) описује се обим оспособљавања, наводи се за које се захтјеве из Дијела-BFCL признавање даје и, ако је примјењиво, које захтјеве подносиоци захтјева морају испунити како би им се издала дозвола из Дијела-FCL. Извјештај укључује копије свих докумената који су потребни како би се доказао обим оспособљавања, те копије прописа и поступака у складу с којима је оспособљавање започело.

Члан 7.

(Организације за оспособљавање)

- (1) Организације за оспособљавање за стицање дозвола пилота из члана 1. став (1) овог правилника испуњавају захтјеве из релевантних одредаба прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.
- (2) Организације за оспособљавање из става (1) овог члана, којима је издато одобрење у складу са релевантним анексом ОРА прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству, или су поднијеле изјаву у складу са релевантним анексом DTO прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству, своје програме оспособљавања прилагођавају овом правилнику.

Члан 8.

(Додатни захтјеви ВНДСА у погледу примјене BFCL.125 Анекса III овог правилника)

- (1) Одобрен центар за обуку дужан је, прије почетка практичне обуке кандидата, поднијети ВНДСА захтјев за издавање дозволе пилота ученика.
- (2) Ако је пилот ученик малољетно лице, уз захтјев за издавање дозволе одобрени центар за обуку подноси и овјерену писану сагласност оба родитеља или старатеља за похађање обуке.
- (3) Пилот ученик је дужан да носи са собом дозволу пилота ученика током спровођења практичне обуке на балону.

(4) Дозвола пилота ученика се издаје са роком важења од три године.

(5) Дозвола пилота ученика се издаје на обрасцу и исти садржи:

- грб Босне и Херцеговине, текст: Босна и Херцеговина, Министарство комуникација и транспорта, Дирекција за цивилно ваздухопловство, назив дозволе;
- опште податке о носиоцу дозволе (број ученичке дозволе, презиме и име, датум рођења, мјесто рођења, држављанство, адреса и потпис), назив организације у којој се школује пилот, датум првог издавања дозволе, датум издавања, потпис и печат одговорног лица;
- упозорење којим се обавезује носилац дозволе о обавези ношења документа са фотографијом ради утврђивања идентитета;
- податке о овлашћењима за које се школује и напомену.

Члан 9.

(Додатни захтјеви у погледу дозвола издатих од друге државе)

Носилац пилотских дозвола, које је издала ВНДСА у складу са Анексом III овог правилника, који стекну дозволу у некој од држава чланица или држави са којом Босна и Херцеговина има потписан билатерални или мултилатерални споразум, могу наставити да користе права и привилегије из дозволе издате од стране ВНДСА све до пуноправног признавања те дозволе од стране држава чланица или државе са којом Босна и Херцеговина има потписан билатерални или мултилатерални споразум.

Члан 10.

(Ступање на снагу и примјена)

- (1) Дозволе пилота балона и припадајућа овлашћења, потврде и ауторизације, љекарска увјерења, одобрења организација за обуку, одобрења ваздухопловно-медицинским центрима, који су издати или прихваћени у складу са Правилником о утврђивању техничких захтјева и управних поступака у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству ("Службени гласник БиХ", број 04/18) остају на снази ступањем на снагу овог правилника.
- (2) Поступци, који до ступања на снагу овог правилника нису окончани, окончаће се у складу са одредбама овог правилника које су повољније за подносиоца захтјева.
- (3) Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 1-3-02-2-591-5/22

9. децембра 2022. године
Бања Лука

Генерални директор
Чедомир Шушњар, с. р.

АНЕКС I ДЕФИНИЦИЈЕ (ДИО-DEF)

За потребе овог правилника примјењују се следеће дефиниције и, осим ако су термини другачије дефинисани у овом анексу, дефиниције из релевантне одредбе прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству:

1. "прихватљиви начини усклађивања (*Acceptable Means of Compliance – AMC*)" означавају необавезујуће стандарде које је усвојила Агенција и ВНДСА преузела овим правилником за описивање начина за успостављање усклађености

- са прописима које доноси ВНДСА на основу Анекса I ЕСАА споразума. АМС, који доноси ЕАСА, не представља правни основ;
2. "**алтернативни начини усклађивања** (*Alternative Means of Compliance – AltMoC*)" означавају оне начине усклађивања који пружају алтернативу постојећим прихватљивим начинима усклађивања или оне којима се предлажу нови начини за успостављање усклађености са прописима које доноси ВНДСА на основу Анекса I ЕСАА споразума, а за које ЕАСА није донијела АМС;
 3. "**вођа ваздухоплова** (*pilot-in-command*)" је пилот одређен да управља ваздухопловом и задужен за безбједно извођење лета;
 4. "**члан посаде** (*crew member*)" је лице које је одредио оператор за обављање дужности у балону или, када се дужности директно односе на операције балона, на земљи;
 5. "**члан летачке посаде** (*flight crew member*)" је члан посаде који посједује одговарајућу дозволу задужен за послове нужне за управљање ваздухопловом током времена проведеног на летачкој дужности;
 6. "**психоактивне супстанце** (*psychoactive substances*)" су: алкохол, опијати, канабиноиди, седативи и хипнотици, кокаин, остали психостимуланси, халуциногене твари и испарљиви растварачи, осим кофеина и дувана;
 7. "**несрећа** (*accident*)" је догађај повезан са операцијом балоном који се догодио у периоду од тренутка почетка надувавања балона до тренутка када је балон потпуно издуван, у којем је:
 - (а) лице претрпјело смртоносне или озбиљне повреде због боравка у балону или услед директног контакта с неким дијелом балона, укључујући дијелове који су се одвојили од балона, осим повреда насталих због природних узрока и оних које је лице само себи нанјело или су му их нанјела друга лица;
 - (б) балон претрпио штету или структурни недостатак који негативно утиче на његову структурну чврстоћу, перформансе или летне карактеристике и захтијева велики поправак или замјену погођеног дијела; или
 - (с) балон нестао или је потпуно недоступан;
 8. "**инцидент** (*incident*)" је догађај који није несрећа, а повезан је са операцијом балоном и утиче или би могао утицати на безбједност операције балоном;
 9. "**озбиљан инцидент** (*serious incident*)" је догађај повезан са управљањем балоном који се догодио у периоду од тренутка почетка надувавања балона до тренутка када је балон потпуно издуван, током којег је постојала велика вјероватноћа од несреће;
 10. "**критичне фазе лета** (*critical phases of flight*)" су залет за полијетање, полетна путања лета, завршни прилаз, неуспјели прилаз, слијетање, укључујући успоравање и све остале фазе лета које вођа ваздухоплова одреди као кључне за безбједно извођење операције балоном;
 11. "**летачки приручник ваздухоплова - AFM** (*aircraft flight manual*)" је документ који садржава примјешљива и одобрена оперативна ограничења балона и информације о балону;¹¹
 - 11а. "**вријеме проведено на лету** (*flight time*)" је укупно вријеме од тренутка када се корпа одвоји од земље ради полијетања до тренутка када се потпуно заустави након лета;
 12. "**опасна роба** (*dangerous goods*)" су предмети или супстанце који могу представљати значајан ризик за здравље, безбједност, имовину или околину и који се налазе на попису опасних роба у Техничким упутствима или су класификовани у складу с тим упутствима;
 13. "**техничка упутства** (*technical instructions*)" су последње важеће издање "Техничких упутстава за безбједан превоз опасних роба ваздухом", укључујући додаток и све допуне, које је одобрила и објавила Међународна организација за цивилно ваздухопловство у документу ICAO DOC 9284;
 14. "**оперативна површина** (*operating site*)" је површина, осим аеродрома, коју је вођа ваздухоплова или оператор одабрао за слијетање или полијетање;
 15. "**пуњење горивом** (*refueling*)" је пуњење цилиндара горивом или spremника за гориво из спољашњег извора, осим замјене цилиндара за гориво;
 16. "**ноћ** (*night*)" је временски период између краја вечерњег грађанског сумрака и почетка јутарњег грађанског свитања. Грађански сумрак се завршава увече када је центар Сунчевог диска шест степени испод хоризонта, а почиње ујутру када је центар Сунчевог диска шест степени испод хоризонтал;
 17. "**специјализована операција балоном** (*balloon specialized operation*)" је свака операција балоном, која може бити комерцијална и некомерцијална, чија главна сврха није превоз путника ради разгледавања или искуства летења већ падобранске операције, једриличарство, ношење огласа, такмичарски летови или сличне специјализоване активности;
 - 17а. "**класа балона** (*class of balloons*)" је категоријација балона према начину одржавања узгона који се користи за одржавање лета;
 - 17б. "**провјера стручности** (*proficiency check*)" је приказ стручне оспособљености у сврху усаглашености са захтјевима у односу на недавно искуство из овог правилника, која по потреби укључује и усмена испитивања;
 18. "**терет који се превози** (*traffic load*)" је укупна маса путника, пртљага и преносне специјалистичке опреме;
 19. "**маса празног балона** (*balloon empty mass*)" је маса утврђена вагањем балона са свом постављеном опремом како је назначено у AFM;
 20. "**уговор о закупу ваздухоплова с посадом** (*wet lease agreement*)" је уговор између оператора у складу с којим је за управљање балоном одговоран најмодавац;
 21. "**комерцијални превоз путника балоном** (*commercial passenger ballooning*) (*CPB*)" је врста комерцијалне операције ваздушног превоза балоном која укључује возњу путника балоном

¹¹ Форма и унутрашња подјела анекса I до III дати су у изворном облику и на латиничном писму због лакшег реферисања на исте.

- ради разгледавања или искуства летења уз новчану или другу накнаду;
22. "група балона (*group of balloons*)" је категоријација балона према величини и капацитету куполе;
 23. "испит практичне оспособљености (*skill test*)" је испит практичне оспособљености у сврху стицања дозволе или овлашћења укључујући и усмено испитивање ако испитивач то сматра потребним;
 24. "процјена стручности (*assessment of competence*)" је испитивање практичне оспособљености, знања и става у оквиру првог издавања, продужавања или обнављања потврде инструктора или испитивача;
 25. "самостални лет (*solo flight*)" је лет током којег је ученик пилот једино лице у балону;
 26. "везани лет (*tethered flight*)" је лет са системом везивања који балон током операције стално држи причвршћеним за фиксирану тачку, осим ако се уже користи као дио поступка за полијетање.

**АНЕКС II
ЛЕТАЧКЕ ОПЕРАЦИЈЕ БАЛОНОМ
(ДИО-ВОР)
ПОДДИО ВАС
ОСНОВНИ ОПЕРАТИВНИ ЗАХТЈЕВИ**

Одјелак 1.

Општи захтјеви

ВОР.BAS.001 Подручје примјене

У складу са чланом 3. овог правилника, овим поддијелом се утврђују захтјеви које мора испунити сваки оператор балона, осим организација за пројектовање и производњу из члана 3. став (1).

ВОР.BAS.005 Надлежни орган

Надлежни орган у Босни и Херцеговини је Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљем тексту: BHDSA).

ВОР.BAS.010 Доказивање усклађености

- (a) Оператор, ако то затражи надлежни орган који провјерава трајну усклађеност оператора у складу са релевантним одредбом прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези с летачким операцијама, доказује усклађеност са захтјевима из прописа којим се уређују Битни захтјеви из области летачких операција и са захтјевима овог правилника.
- (b) За доказивање те усклађености оператор се позива на следеће:
 - (1) прихватљиве начине усклађивања (AMC);
 - (2) алтернативне начине усклађивања (AltMoC).

ВОР.BAS.015 Уводни летови

Уводни летови се изводе:

- (a) према правилима визуелног летења (VFR), дању и
- (b) под надзором лица које је надлежно за безбједност, ако је именовала организација одговорна за уводне летове.

ВОР.BAS.020 Тренутна реакција на безбједносни проблем

Оператор спроводи:

- (a) мјере безбједности које је наложио надлежни орган у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама, и
- (b) наредбе о пловидбености и остале обавезне информације које је издала Агенција.

ВОР.BAS.025 Именовање вође ваздухоплова

Оператор именује вођу ваздухоплова који је квалификован да поступа као вођа ваздухоплова у складу са Анексом III овог правилника.

ВОР.BAS.030 Одговорности вође ваздухоплова

- (a) Вођа ваздухоплова:
 - (1) одговоран је за безбједност балона и било којег лица или имовине који се у њему возе током операција балона;
 - (2) одговоран је за започињање, настављање или прекид лета у интересу безбједности;
 - (3) обезбјеђује усклађеност са свим примјењивим оперативним поступцима и контролним листама;
 - (4) започиње лет само ако је сигуран у усклађеност са свим оперативним ограничењима, како слиједи:
 - (i) балон испуњава услове пловидбености;
 - (ii) балон је прописно регистрован;
 - (iii) инструменти и опрема потребни за обављање лета превозе се у балону и оперативни су;
 - (iv) маса балона таква је да се лет може обављати унутар ограничења дефинисаних AFM;
 - (v) сва опрема и пртљаг правилно су укрцани и осигурани; и
 - (vi) оперативна ограничења наведена у AFM неће бити прекорачена за вријеме лета;
 - (5) обезбјеђује да се обави претполетни преглед у складу са захтјевима релевантних одредаба прописа којим се утврђује континуирана пловидбеност ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја и о одобравању организација и особља укључених у те послове;
 - (6) одговоран је за давање упутстава прије лета свим лицима који помажу при надувавању и издувавању куполе;
 - (7) обезбјеђује да лица која помажу при надувавању и издувавању куполе носе прикладну заштитну одјећу;
 - (8) провјерава је ли релевантна опрема за случајеве у нужди остала лако доступна за тренутну употребу;
 - (9) обезбјеђује да нико не пуши у балону нити у његовој директној близини;
 - (10) не допушта превоз балоном особи за коју се чини да је под утицајем психоактивних супстанци до толике мјере да би могла бити угрожена безбједност балона или лица у њему;
 - (11) током лета све вријеме има контролу над балоном, осим ако неки други пилот преузима управљање;
 - (12) у случајевима опасности који захтијевају тренутно доношење одлуке и дјеловање, предузима све радње које сматра неопходним у тим условима. У таквим случајевима може, у интересу безбједности, у нужној мјери одступити од правила, оперативних поступака и метода;
 - (13) не наставља лет даље од најближе оперативне површине на коју је могуће слијетање када је његова способност за извршавање дужности знатно умањена због болести, умора, мањка кисеоника или неког другог узрока;
 - (14) у тренутку завршетка лета или серије летова записује у дневник путовања балона податке о употреби и све кварове у балону који су му познати или на које сумња;

- (15) без одлагања обавјештава надлежни орган за истраге државе на чијем се подручју догодио догађај и службе за случај опасности те државе најбржим могућим средствима о било којем озбиљном инциденту или несрећи повезаној с балоном;
- (16) без одлагања извјештава надлежни орган о незаконитом утицају и обавјештава локални орган који је одредила држава на чијем се државном подручју догодио незаконити утицај; и
- (17) без одлагања одговарајућој јединици за оперативне услуге у ваздушном саобраћају (ATS) пријављује било какве настале опасне временске услове или услове летења који могу утицати на безбједност других ваздухоплова.
- (b) Вођа ваздухоплова не обавља дужности у балону у једној од следећих ситуација:
- (1) када је неспособан да обавља своје дужности из било којег разлога, укључујући повреду, болест, лијекове, умор или утицај психоактивне супстанце или се због нечега другог осјећа неспособним;
- (2) ако нису испуњени примјењиви медицински захтјеви.
- (c) Када су год у операцију балона укључени чланови посаде, вођа ваздухоплова:
- (1) обезбјеђује да су током критичних фаза лета или кад год се то сматра нужним у интересу безбједности, сви чланови посаде на прописаним мјестима и да не обављају никакве друге радње осим оних потребних за безбједно управљање балоном;
- (2) не започиње лет ако било који члан посаде због било којег разлога, попут повреде, болести, утицаја лијекова, умора или учинака било које психоактивне супстанце није способан за извршавање својих дужности или се из неког другог разлога сматра неспособним за извршавање своје дужности;
- (3) не наставља лет даље од најближе оперативне површине на коју је могуће слијетање када је способност за извршавање дужности било којег члана посаде знатно смањена због болести, умора, мањка кисеоника или неког другог узрока; и
- (4) обезбјеђује да сви чланови посаде могу међусобно комуницирати на заједничком језику.

ВОР.BAS.035 Надлежности вође ваздухоплова

Вођа ваздухоплова има следеће надлежности:

- (a) издавати све наредбе и предузимати све одговарајуће поступке за обезбјеђивање безбједности балона, те лица и имовине који се њиме превозе; и
- (b) одбити укрцавање или превоз лица или пртљага који могу представљати могућу опасност за безбједност балона или лица или имовине која се њиме превози.

ВОР.BAS.040 Одговорности чланова посаде

- (a) Сваки члан посаде одговоран је за правилно извршавање својих дужности повезаних с управљањем балоном.
- (b) Чланови посаде не извршавају дужности на балону када су из било којег разлога за то неспособни, између осталог, због повреде, болести, утицаја лијекова, замора или учинака неке психоактивне супстанце или ако се из неког другог разлога осјећају неспособним.
- (c) Чланови посаде пријављују вођи ваздухоплова следеће:
- (1) све мањкавости, затајења, кварове или оштећења за које вјерују да могу утицати на пловидбеност

или безбједан рад балона, укључујући системе за случај опасности;

- (2) све инциденте.
- (d) Члан посаде који обавља дужности за више оператора дужан је:
- (1) водити властиту евиденцију о трајању летова и периодима одмора, према потреби; и
- (2) сваком оператору доставити податке потребне за планирање активности у складу с примјењивим захтјевима у погледу ограничења времена летења и дужности, те захтјева у погледу одмора.

ВОР.BAS.045 Усклађеност са законима, прописима и поступцима

- (a) Вођа ваздухоплова и остали чланови посаде поштују законе, прописе и поступке држава у којима се операције изводе.
- (b) Вођа ваздухоплова познаје законе, прописе и поступке повезане с обављањем његових дужности, који су прописани за подручја која треба прећи, оперативне површине које треба употребљавати и повезане навигационе уређаје за ваздушну пловидбу.

ВОР.BAS.050 Документи, приручници и информације које треба имати у ваздухоплову

- (a) При сваком лету, осим ако је одређено другачије, носе се оригинали или копије свих следећих докумената, приручника и информација:
- (1) оперативних ограничења, уобичајених, неубичајених и поступака у случају опасности и осталих релевантних информација које су специфичне за оперативне карактеристике балона;
- (2) појединости о плану лета поднесеном ATS, када је то потребно у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују правила летења у Босни и Херцеговини;
- (3) тренутних и примјерених аеронаутичких карата подручја за планирани лет.
- (b) При сваком лету носе се оригинали или копије свих следећих докумената, приручника и информација или се чувају у помоћном возилу:
- (1) потврда о регистрацији ваздухоплова;
- (2) увјерење о пловидбености, укључујући анексе;
- (3) AFM или еквивалентни документ(и);
- (4) дозвола за радио-станицу, ако је балон опремљен опремом за радио-комуникацију у складу са тачком (a) тачке ВОР.BAS.355;
- (5) полиса осигурања од одговорности за штету насталу трећим лицима;
- (6) дневник лета балона (*technical log book*) или еквивалентан документ;
- (7) било која друга документација која може бити важна за лет или коју захтијевају држава или државе преко којих се обавља лет.
- (c) Када то затражи надлежни орган, вођа ваздухоплова или оператор стављају на располагање том надлежном органу оригиналну документацију у периоду који је навео надлежни орган, а који није краћи од 24 сата.

ВОР.BAS.055 Опасне робе

- (a) Превоз опасне робе у балону обавља се у складу са захтјевима из Анекса 18 Чикашке конвенције, како је посљедњи пут измијењена и допуњена техничким упутствима.
- (b) Вођа ваздухоплова предузима све разумне мјере за спречавање ненамјерног превоза опасне робе у балону.

- (c) Разумна количина предмета и материја, које би се могле разврстати у опасне робе а које се употребљавају за повећање безбједности лета и које су благовремено доступне у оперативне сврхе, сматрају се одобренима у складу с тачком 2.2.1(a) дијела 1. Техничких упутстава, независно од тога морају ли се ти предмети и материје преносити или се планира њихова употреба у вези са одређеним летом. Вођа ваздухоплова обезбјеђује да се паковање и утовар тих предмета и материја у балон обављају на начин којим се ризици за чланове посаде, путника и балон током рада смањују на најмању могућу мјеру.
- (d) Вођа ваздухоплова или, ако он није способан извршавати своје дужности, оператор без одлагања извјештава истражни орган државе у којој се догодио инцидент, службе у случају опасности те државе и све друге органе које су именовали та држава и надлежни орган, о свим несрећама или инцидентима повезаним с опасним робама.

ВОР.BAS.060 Отпуштање опасних роба

- (a) Вођа ваздухоплова не смије отпуштати опасне робе док лети балоном изнад насељених мјеста, градова или насеља или изнад групе људи на отвореном.
- (b) Независно од тачке (a), падобранци могу изаћи из балона ради падобранске представе над насељеним подручјима или изнад групе људи на отвореном уз ношење димних уређаја који су произведени за ту сврху.

ВОР.BAS.065 Дневник лета (*technical log book*) балоном

За сваки лет или низ летова у дневник лета или еквивалентан документ уписују се подаци о балону, његовој посади и сваком путовању.

Одјељак 2.

Оперативни поступци

ВОР.BAS.100 Употреба оперативних површина

Вођа ваздухоплова употребљава само оперативне површине које су прикладне за предметну врсту балона и предметну операцију.

ВОР.BAS.105 Поступци за смањење буке

Вођа ваздухоплова узима у обзир оперативне поступке за смањење утицаја буке система гријања те истовремено обезбјеђује да безбједност има предност пред смањивањем буке.

ВОР.BAS.110 Снабдијевање горивом и баластом и њихово планирање

Вођа ваздухоплова започиње лет само ако је резерва горива или баласта у балону довољна за обезбјеђење безбједног слијетања.

ВОР.BAS.115 Давање упутстава путницима

Вођа ваздухоплова обезбјеђује да прије или, ако је потребно, током лета путници добију упутства у вези са уобичајеним, неуобичајеним и поступцима у случају опасности.

ВОР.BAS.120 Превоз посебних категорија путника

Вођа ваздухоплова обезбјеђује да се лица којима су при превозу балоном потребни посебни услови, помоћ или уређаји превозе под условима којима се обезбјеђује безбједност балона и свих лица или имовине које се њиме превозе.

ВОР.BAS.125 Подношење плана лета пружаоцу оперативних услуга у ваздушном саобраћају

- (a) Ако пружаоцу оперативних услуга у ваздушном саобраћају (ATS) није потребно поднијети план лета јер није потребан у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују правила летења у Босни и Херцеговини, вођа ваздухоплова доставља потребне информације како би се, према потреби, омогућила активација служби за узбуђивање.
- (b) У случају лета са оперативне површине на којој није могуће поднијети план лета служби ATS, иако је прописан у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују правила летења у Босни и Херцеговини, вођа ваздухоплова ATS подноси план лета након полијетања.

ВОР.BAS.130 Припрема за лет

Прије почетка лета вођа ваздухоплова се упознаје са свим расположивим метеоролошким и ваздухопловним подацима који су примјерени за предвиђени лет, а то укључује сљедеће:

- (a) проучавање расположивих актуелних временских извјештаја и прогноза;
- (b) планирање алтернативног поступка за случај да се лет не може завршити по плану.

ВОР.BAS.135 Пушење у балону

У балону се не смије пушити ни у једној фази лета, као ни у непосредној близини балона.

ВОР.BAS.140 Превоз и употреба оружја

- (a) Вођа ваздухоплова обезбјеђује да нико не носи и не употребљава оружје у балону.
- (b) Изузетно од тачке (a), вођа ваздухоплова може допустити ношење оружја и његову употребу у балону ако је то потребно ради безбједности чланова посаде и путника. У таквим случајевима вођа ваздухоплова обезбјеђује да је оружје на безбједном када се не употребљава.

ВОР.BAS.145 Метеоролошки услови

Вођа ваздухоплова започиње или наставља лет према правилима визуелног летења (VFR) само ако најновији расположиви метеоролошки подаци показују да ће временски услови током руте и на предвиђеном одредишту при предвиђеном времену употребе:

- (a) бити на нивоу или изнад примјењивих оперативних минимума за летове према правилима VFR; и
- (b) бити унутар метеоролошких ограничења наведених у AFM.

ВОР.BAS.150 Услови за полијетање

Вођа ваздухоплова провјерава прије полијетања балона је ли на оперативној површини, према најновијим доступним информацијама, могуће безбједно полијетање и одлазак.

ВОР.BAS.155 Услови за прилажење и слијетање

Осим у ванредним случајевима, вођа ваздухоплова прије прилажења провјерава јесу ли услови на предвиђеној оперативној површини, у складу с најновијим доступним информацијама, такви да омогућавају безбједно прилажење и слијетање.

ВОР.BAS.160 Симулиране ситуације током лета

- (a) Вођа ваздухоплова док превози путнике не симулира ситуације у којима треба примјенити неуобичајене или поступке у случају опасности.

(b) Одступајући од тачке (а), вођа ваздухоплова може такве ситуације симулирати током операција које не укључују комерцијалне операције које се обављају балоном, тј. током летова за оспособљавање с пилотима ученицима или с путницима, под условом да су путници унапријед примјерено обавијештени о симулацији и да су на њу пристали.

ВОР.BAS.165 Располагање горивом током лета

Вођа ваздухоплова у редовним размацама током лета провјерава да количина искористивог горива или баласта која је преостала током лета није мања од горива или баласта потребних за настављање планираног лета и планиране резерве за слијетање.

ВОР.BAS.170 Пуњење горивом када су путници у балону

- (a) Пуњење балона горивом не обавља се док се у њему налазе путници.
- (b) Одступајући од тачке (а), пуњење горивом мотора ваздушних бродова на врућ ваздух може се обављати док је вођа ваздухоплова у њима.

ВОР.BAS.175 Систем везивања

Када је потребан систем везивања у складу са ВОР.BAS.320, вођа ваздухоплова се њиме користи барем током слијетања.

ВОР.BAS.180 Употреба додатног кисеоника

Вођа ваздухоплова обезбјеђује да:

- (a) сви чланови летачке посаде који су укључени у обављање дужности неопходних за безбједан рад балона током лета употребљавају додатни кисеоник сваки пут када би, на висини планираног лета, мањак кисеоника могао узроковати смањење способности чланова посаде; и
- (b) додатни кисеоник доступан је путницима када би мањак кисеоника могао на њих штетно утицати.

ВОР.BAS.185 Оперативна ограничења ноћу

- (a) Балони на врућ ваздух:
- (1) не слијећу током ноћи осим у случајевима опасности; и
 - (2) могу полетјети по ноћи, уз услов да носе довољно горива или баласта за слијетање по дану.
- (b) Балони на гас и мијешани балони:
- (1) не слијећу током ноћи осим у случајевима опасности или као мјера предострожности; и
 - (2) могу полетјети по ноћи, уз услов да носе довољно горива или баласта за слијетање по дану.
- (c) Ваздушним бродовима на врућ ваздух управља се у складу с њиховим одобреним правилима визуелног летења (VFR) уз повезана ограничења која се односе на ноћно летење и повезане информације.

ВОР.BAS.190 Специјализоване операције балоном — Процјена ризика и контролна листа

- (a) Прије започињања специјализоване операције балоном, вођа ваздухоплова спроводи процјену ризика, процјењујући сложеност активности ради утврђивања опасности и ризика повезаних с планираном операцијом и, према потреби, успоставља мјере за њихово ублажавање.
- (b) Специјализована операција балоном обавља се у складу са контролном листом. Вођа ваздухоплова успоставља ту контролну листу и обезбјеђује да је примјерена за ту специјализовану активност и балон који се употребљава на основу процјене ризика и узимајући у обзир све захтјеве утврђене у овом

поддјелу. Контролна листа доступна је вођи ваздухоплова и члановима посаде на сваком лету ако је релевантна за извршавање њихових дужности.

- (c) Вођа ваздухоплова редовно, према потреби, преиспитује и ажурира контролну листу како би на одговарајући начин узео у обзир процјене ризика.

Одјељак 3.

Перформансе и оперативна ограничења ВОР.BAS.200 Оперативна ограничења

Вођа ваздухоплова обезбјеђује да, током свих фаза рада, балон не прекорачује ограничења из AFM или еквивалентног документа.

ВОР.BAS.205 Вагање

- (a) Вагање балона обавља произвођач балона или се оно обавља у складу са релевантним одредбама прописа којим се уређује област континуиране пловидбености ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја и о одобравању организација и особља које се баве овим пословима.
- (b) Оператор обезбјеђује да је маса балона утврђена стварним вагањем прије првог стављања у употребу. Групне учинке преправки и поправака на масу потребно је узети у обзир и примјерено документовати. Те информације стављају се на располагање вођи ваздухоплова. Балон се мора поново извагати ако учинци преправки или поправака на масу нису познати.

ВОР.BAS.210 Перформансе - Уопштено

Вођа ваздухоплова управља балоном само ако су његове перформансе у складу са свим захтјевима садржаним у пропису којим се утврђују правила летења у Босни и Херцеговини и са свим осталим ограничењима која се примјењују на лет, ваздушни простор или оперативне површине које се употребљавају, те обезбјеђује да се употребљава посљедње издање потребних карата или мапа.

Одјељак 4.

Инструменти и опрема ВОР.BAS.300 Инструменти и опрема - Уопштено

- (a) Инструменти и опрема који се захтијевају овим пододјелком одобравају се у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују правила за сертификацију пловидбености и еколошку сертификацију ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја и за сертификацију пројектних и производних организација ако је испуњен један од следећих услова:
- (1) употребљавају се за усклађивање са ВОР.BAS.355 и ВОР.BAS.360;
 - (2) трајно су постављени у балон.
- (b) Одступајући од тачке (а), за следеће инструменте или опрему, када се захтијевају овим одјељком, није потребно одобрење:
- (1) инструмент или опрема коју употребљава летачка посада за утврђивање путање лета;
 - (2) ручне преносне свјетилке;
 - (3) тачни мјерач времена;
 - (4) прибор за прву помоћ;
 - (5) опрема за преживљавање и сигнализирање;
 - (6) опрема за чување и расподјелу додатног кисеоника;
 - (7) алтернативни извори паљења;
 - (8) ватрогасни покривач или ватроотпорна церада;
 - (9) ручни апарати за гашење пожара;
 - (10) уже за бацање; и

- (11) нож.
- (c) Инструменти и опрема који се не захтијевају овим одјељком, те сва друга опрема која се не захтијева овим анексом, али се носи у балону током лета, морају испуњавати следећа два захтјева:
- (1) информације које се пружају путем тих инструмената или опреме чланови летачке посаде не употребљавају за испуњавање захтјева садржаних у прописима из области пловидбености;
 - (2) инструменти и опрема не утичу на пловидбеност балона, чак ни у случају затајења или кварова.
- (d) Инструменти и опрема спремни су за употребу или су доступни с мјеста на којем сједи члан летачке посаде који их треба употребљавати.
- (e) Сва захтијевана опрема за случајеве опасности је лако доступна за тренутну употребу.

ВОР.BAS.305 Минимални инструменти и опрема за лет

Лет балоном се не започиње ако било који инструмент или опрема потребни за планирани лет балоном недостају, неисправни су или не испуњавају потребне функције.

ВОР.BAS.310 Оперативна свјетла

Балони који лете ноћу опремљени су следећим:

- (a) системом свјетала за избјегавање судара;
- (b) средствима за примјерено освјетљење свих инструмената и опреме потребних за безбједан рад балона;
- (c) ручном преносном свјетликом.

ВОР.BAS.315 Инструменти за летење и навигацију и придружена опрема

Балони који лете према правилима VFR дању опремљени су следећим:

- (a) уређајем за приказивање смјера заношења због вјетра;
- (b) уређајем за мјерење и приказивање:
 - (1) времена у сатима, минутама и секундама;
 - (2) вертикалне брзине ако се захтијева у складу са летачким приручником ваздухоплова (AFM); и
 - (3) барометарске висине ако се захтијева у складу са AFM, захтјевима за ваздушни простор или ако се висина треба надзирати ради употребе кисеоника.

ВОР.BAS.320 Систем за везивање

Балони морају бити опремљени системом за везивање за вође ваздухоплова ако је балон опремљен једним од следећег:

- (a) посебним одјељком за вође ваздухоплова;
- (b) отвором или отворима за маневрисање.

ВОР.BAS.325 Додатни кисеоник

Балони на летовима за које се захтијева снабдијевање кисеоником у складу са ВОР.BAS.180 морају бити опремљени уређајем за чување и расподелу кисеоника у који је могуће чувати и из њега расподијелити потребне залихе кисеоника.

ВОР.BAS.330 Прибор за прву помоћ

- (a) Балони морају бити опремљени прибором за прву помоћ.
- (b) Прибор за прву помоћ:
 - (1) мора бити лако доступан за употребу; и
 - (2) да је комплетан и важећи.

ВОР.BAS.335 Ручни апарати за гашење пожара

Осим балона на гас, балони морају бити опремљени најмање једним ручним апаратом за гашење пожара.

ВОР.BAS.340 Опрема за спасавање и сигнализацију - Летови изнад воде

Вођа ваздухоплова којим се лети изнад воде утврђује, прије почетка лета, ризике за преживљавање лица која се превозе балоном у случају присилног слијетања. С обзиром на те ризике, вођа ваздухоплова утврђује треба ли носити опрему за спасавање и сигнализацију.

ВОР.BAS.345 Опрема за спасавање и сигнализацију - Тешкоће с потрагом и спасавањем

Балони, којима се лети изнад подручја на којима би потрага и спасавање били нарочито тешки, морају бити опремљени опремом за спасавање и сигнализацију примјереном подручју које је потребно прелетјети.

ВОР.BAS.350 Разна опрема

- (a) Балони морају бити опремљени заштитним рукавицама за све чланове посаде.
- (b) Мијешани балони, балони на врућ ваздух и ваздушни бродови на врућ ваздух морају бити опремљени следећим:
 - (1) алтернативним и независним извором паљења;
 - (2) уређајем за мјерење и приказивање количине горива;
 - (3) ватрогасним покривачем или ватроотпорном церадом;
 - (4) ужетом за бацање најмање дужине од 25 m.
- (c) Балони на гас морају бити опремљени следећим:
 - (1) ножем;
 - (2) ужетом за бацање најмање дужине од 20 m израђеним од природних влакана или електростатички проводљивог материјала.

ВОР.BAS.355 Радио-комуникациона опрема

- (a) Балони морају имати опрему за радио-комуникацију којом се омогућава комуникација потребна у складу са ваздушним простором у којем лети и, ако се лет одржава у ваздушном простору треће земље, с правом треће земље.
- (b) Радио-комуникациона опрема мора имати могућност комуникације на ваздухопловној фреквенцији за случајеве опасности, тј. на 121,5 MHz.

ВОР.BAS.360 Транспондер

Балони морају бити опремљени транспондером за секундарни надзорни радар (SSR) са свим захтијеваним могућностима у складу са захтјевима за ваздушни простор у ком лете и, ако се лет одржава у ваздушном простору треће земље, с правом треће земље.

ПОДДИО ADD ДОДАТНИ ЗАХТЈЕВИ У ПОГЛЕДУ КОМЕРЦИЈАЛНИХ ДЈЕЛАТНОСТИ Одјељак 1.

Општи организациони захтјеви

ВОР.ADD.001 Подручје примјене

У складу са чланом 3. и овим поддијелом утврђују се захтјеви које треба испунити, поред захтјева из Поддијела BAS, сваки оператор који обавља комерцијалне операције балонима, осим оператора из члана 3. став (2).

ВОР.ADD.005 Одговорности оператора

- (a) Оператор је одговоран за операције балоном у складу са Анексом IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама, захтјевима из овог поддијела и са својом изјавом.

- (b) Сваки лет се обавља у складу са одредбама оперативног приручника.
- (c) Оператор обезбјеђује да је његов балон опремљен и да су сви чланови посаде квалификовани у складу са захтјевима за предметно подручје и врсту операције.
- (d) Оператор обезбјеђује да сви чланови посаде који су распоређени за летачке операције или који у њима директно учествују испуњавају све сљедеће услове:
 - (1) да су исправно оспособљени и да су примили упутства;
 - (2) да су свјесни правила и поступака повезаних са својим дужностима;
 - (3) да су доказали своју способност за обављање својих појединачних дужности;
 - (4) да су свјесни својих одговорности и везе таквих дужности са операцијом балона у цјелини.
- (e) Оператор за сваку врсту балона успоставља поступке и упутства за безбједно управљање тим балоном, и у тим поступцима и упутствима описане су дужности и одговорности чланова посаде за све врсте операција. Тим поступцима и упутствима не смије се захтијевати да било који члан посаде током критичних фаза лета обавља било какве друге активности осим оних које су потребне за безбједан рад балона.
- (f) Оператор обезбјеђује да надзор чланова посаде и особља укљученог у управљање балоном обављају лица са одговарајућим искуством и вјештинама како би се обезбиједило постизање стандарда наведених у оперативном приручнику.
- (g) Оператор обезбјеђује да су сви чланови посаде и особље укључено у управљање балоном свјесни да се морају придржавати закона, других прописа и процедура оних држава у којима се обављају операције и којима се утврђује обављање њихових дужности.
- (h) Оператор одређује поступке планирања лета како би обезбиједио безбједно обављање лета, узимајући у обзир перформансе балона, друга оперативна ограничења и релевантне очекиване услове на предвиђеној рути и на предметним оперативним површинама. Ти се поступци укључују у оперативни приручник.

ВОР.ADD.010 Обавјештење о алтернативним начинима усклађивања

Оператор, када даје изјаву у складу са ВОР.ADD.100, доставља надлежном органу попис алтернативних начина усклађивања (AltMoC) ако планира примјењивати AltMoC за доказивање усклађености када се то од њега тражи у складу са ВОР.BAS.010. Тај попис садржава упућивања на прихватљиве начине усклађивања (АМС) које замјењују ако је Агенција донијела повезане АМС.

ВОР.ADD.015 Приступ

- (a) За потребе утврђивања усклађености са Битним захтјевима из Анекса IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и са захтјевима из овог правилника, оператор у свако доба сваком лицу, које је надлежни орган овластио, одобрава приступ сваком уређају, балону, документу, евиденцији, подацима, поступцима или било којем другом материјалу који је релевантан за активност оператора обухваћену подручјем примјене овог правилника, независно од тога је ли активност уговорена или није.
- (b) Приступ балону, у случају комерцијалног превоза путника балоном, укључује могућност уласка и

боравка у балону током летачких операција, осим ако би се тиме угрозио лет.

ВОР.ADD.020 Налази

Након пријема обавјештења о налазима надлежног органа у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама, оператор обавља све од наведеног:

- (a) утврђује основни узрок неусклађености;
- (b) одређује план корективних мјера;
- (c) доказује спровођење плана корективних мјера на задовољство надлежног органа у року који је навео тај орган у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама.

ВОР.ADD.025 Извјештавање о догађајима

- (a) Оператор уводи, у оквиру свог система управљања, систем извјештавања о догађајима којим се предвиђа обавезно и добровољно извјештавање у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђује извјештавање о догађајима.
- (b) Не доводећи у питање тачку (a), оператор обавјештава надлежни орган и организацију одговорну за пројекат балона о било каквој неисправности, техничком квару, прекорачењу техничких ограничења или догађају који би могао разјаснити нетачне, непотпуне или нејасне информације садржане у подацима утврђеним у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђује извјештавање о догађајима или о било којем другом догађају који чини инцидент, али не несрећу или озбиљан инцидент.
- (c) Оператор предузима потребне мјере како би обезбиједио да вођа ваздухоплова, сви други чланови посаде и сви чланови особља поступају у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђује истраживање ваздухопловних несрећа и озбиљних инцидената у погледу било којег озбиљног инцидента или несреће повезане с операцијом балоном.

ВОР.ADD.030 Систем управљања

- (a) Оператор успоставља, примјењује и одржава систем управљања, који укључује све наведено у наставку:
 - (1) јасно дефинисане дужности и одговорности у читавој организацији оператора, укључујући директну одговорност за безбједност од стране одговорног руководиоца;
 - (2) опис свеобухватних филозофија и принципа оператора у погледу безбједности, што се назива безбједносном политиком;
 - (3) идентификовање опасности у погледу ваздухопловне безбједности које произилазе из активности оператора, оцјену тих опасности и управљање повезаним ризицима, укључујући, према потреби, предузимање мјера за ублажавање ризика и провјеравање учинковитости тих мјера;
 - (4) одржавање оспособљености и стручности особља за обављање њихових задатака;
 - (5) документацију о свим кључним поступцима система управљања, укључујући поступак упознавања особља с њиховим одговорностима, и поступак за измјене те документације;
 - (6) функцију праћења усклађености оператора са релевантним захтјевима из овог анекса. Такво праћење усклађености укључује систем повратних информација о налазима које се достављају

- одговорном руководиоцу оператора, како би се, према потреби, обезбиједило учинковито спровођење корективних мјера;
- (7) поступке потребне за обезбјеђење усклађености са захтјевима садржаним у релевантним одредбама прописа којим се утврђује извјештавање о догађајима.
- (b) Систем управљања одговара величини оператора те природи и сложености његових активности, узимајући у обзир опасности и повезане ризике својствене тим активностима.

ВОР.ADD.035 Уговорене активности

Кад уговара дно своје активности која је обухваћена подручјем примјене овог правилника, оператор је одговоран да обезбиједи да организација с којом је склопљен уговор извршава активности у складу са Анексом IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и са захтјевима из овог правилника. Оператор обезбјеђује и да се надлежном органу, ради утврђивања усклађености с тим захтјевима, омогући приступ организацији с којом је склопљен уговор.

ВОР.ADD.040 Захтјеви за особља

- (a) Оператор именује одговорног руководиоца који је надлежан обезбиједити да се све активности обухваћене подручјем примјене овог правилника могу финансирати и обављати у складу са Анексом IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и са захтјевима из овог правилника. Одговорни руководиоца одговоран је за успостављање и одржавање дјелотворног система управљања.
- (b) Оператор:
- (1) утврђује одговорности особља за све задатке и активности које треба обављати;
 - (2) мора имати довољно квалификованог особља за обављање тих задатака и активности; и
 - (3) мора водити одговарајућу евиденцију о искуству, квалификацијама и оспособљавању свог особља.
- (c) Оператор именује једно или више лица одговорних за управљање и надзор над сљедећим подручјима:
- (1) летачке операције;
 - (2) земаљске операције;
 - (3) континуирана пловидбеност у складу са прописима којим се утврђује континуирана пловидбеност ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја и одобравање организација и особља укључених у те послове.

ВОР.ADD.045 Захтјеви у погледу инфраструктуре

Оператор има инфраструктуру која је довољна за извршавање и управљање свим задацима и активностима потребним за обезбјеђивање усклађености са Анексом IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и са захтјевима из овог правилника, те за управљање њима.

Одјељак 2.

Изјава, пловидбеност и закуп с посадом или без посаде ВОР.ADD.100 Изјава

- (a) У изјави из члана 3. став (2) оператор потврђује да испуњава, те да ће и даље испуњавати Битне захтјеве из Анекса IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и захтјеве из овог правилника.
- (b) Оператор укључује у ту изјаву све сљедеће информације:

- (1) свој назив;
 - (2) мјесто гдје се налази његово главно мјесто пословања;
 - (3) име и контакт податке одговорног руководиоца оператора;
 - (4) датум почетка комерцијалних операција и, према потреби, датум промјене постојеће комерцијалне операције;
 - (5) за све балоне који се употребљавају за комерцијалне операције: врсту балона, регистрацију, главну базу, врсту операција и организацију за управљање континуираном пловидбеношћу.
- (c) Према потреби, оператор прилаже изјави листу алтернативних начина усклађивања (AltMoC), у складу са ВОР.ADD.010.
- (d) Оператор саставља изјаву на обрасцу из Додатка овом анексу.

ВОР.ADD.105 Измјене изјаве и престанак комерцијалних операција

- (a) Оператор без одгађања обавјештава надлежни орган о свим промјенама околности које утичу на испуњавање Битних захтјева садржаних у Анексу IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и захтјевима из овог правилника, у односу на стање тих околности какво је било достављено надлежном органу, те о свим промјенама у погледу информација из тачке ВОР.ADD.100(b) и пописа алтернативних начина усклађивања из ВОР.ADD.100(c), који су укључени у изјаву или су јој приложени.
- (b) Оператор без одлагања обавјештава надлежни орган о престанку обављања комерцијалних операција балонима.

ВОР.ADD.110 Захтјеви у погледу пловидбености

За балон се издаје увјерење о пловидбености у складу са релевантним одредбама прописа којим се утврђују проведена правила за сертификацију пловидбености и еколошку сертификацију ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја и за сертификацију пројектних и производних организација или, у случају балона регистрованог у трећој земљи, он је подложен уговору о закупу с посадом или о закупу без посаде, у складу са ВОР.ADD.115.

ВОР.ADD.115 Закуп балона регистрованог у трећој земљи са посадом или без посаде

- (a) Оператор обавјештава надлежни орган о свим уговорима о закупу са посадом или без посаде балона регистрованог у трећој земљи.
- (b) Ако се на балон регистрован у трећој земљи примјењује споразум о закупу с посадом, оператор обезбјеђује да је степен сигурности који произилази из примјене стандарда безједности у погледу континуиране пловидбености и летачких операција који се примјењују на оператора балона из треће земље барем једнак степену безједности који произилази из примјене релевантних одредаба садржаних у пропису којим се утврђује континуирана пловидбености ваздухоплова и аеронаутичких производа, дијелова и уређаја и одобравање организација и особља укључених у те послове и овог правилника.
- (c) Ако се на балон регистрован у трећој земљи примјењује уговор о закупу без посаде, оператор обезбјеђује усклађеност са захтјевима садржаним у

прописима из области пловидбености и са захтјевима из овог правилника.

Одјељак 3.

Приручници и евиденција

ВОР.ADD.200 Оперативни приручник

- (a) Оператор успоставља оперативни приручник.
- (b) Садржај оперативног приручника заснива се на захтјевима из овог анекса и не смије бити у супротности са информацијама из изјаве оператора.
- (c) Оперативни приручник може се успоставити као више засебних дијелова.
- (d) Све особље оператора има једноставан приступ дијеловима оперативног приручника који се односе на њихове дужности.
- (e) Оперативни приручник редовно се ажурира. Све особље оператора упознато је са сваком измјеном и/или допуном оперативног приручника која се односи на извршавање њихових дужности.
- (f) Оператор обезбјеђује да су све информације које се употребљавају као основа за садржај оперативног приручника и његове измјене тачно наведене у оперативном приручнику.
- (g) Оператор обезбјеђује да све особље разумије језик на којем су написани они дијелови оперативног приручника који се односе на њихове дужности. Садржај оперативног приручника приказан је у форми тако да се може користити без потешкоћа.

ВОР.ADD.205 Вођење евиденције

- (a) Оператор успоставља систем вођења евиденције којим се обезбјеђује одговарајуће чување евиденције и поуздана сједивост његових дјелатности.
- (b) Формат евиденције одређује се у поступцима или приручницима оператора.

Одјељак 4.

Летачка посада

ВОР.ADD.300 Састав летачке посаде

- (a) Основни састав летачке посаде наведен је у AFM или оперативним ограничењима прописанима за балон.
- (b) Летачка посада укључује додатне чланове летачке посаде када је то прописано у складу с врстом операције. Број чланова летачке посаде не смије бити мањи од броја наведеног у оперативном приручнику.
- (c) Сви чланови летачке посаде морају имати дозволу и овлашћења, који су издати или прихваћени у складу са Анексом III овог правилника и примјерени дужностима које су им додијелене.
- (d) Чланове летачке посаде може током лета, на њиховој дужности за командама, замијенити други примјерено квалификовани члан летачке посаде.
- (e) Кад се користи услугама чланова летачке посаде који раде хонорарно или на непуно радно вријеме, оператор провјерава јесу ли испуњени сви сљедећи захтјеви:
 - (1) захтјеви из овог поддијела;
 - (2) захтјеви из Анекса III овог правилника, укључујући захтјеве о недавном искуству;
 - (3) ограничења времена летења и времена на дужности, те захтјеви у погледу одмора, у складу са законодавством Босне и Херцеговине или националним законодавством државе чланице ЕУ у којој оператор има главно мјесто пословања, узимајући у обзир све услуге које члан летачке посаде пружа другим операторима.

ВОР.ADD.305 Именовање вође ваздухоплова

- (a) Оператор једног пилота међу члановима летачке посаде именује као вођу ваздухоплова.
- (b) Оператор пилота именује вођу ваздухоплова само ако испуњава сљедеће услове:
 - (1) квалификован је за улогу вође ваздухоплова у складу са Анексом III овог правилника;
 - (2) има најмање онај ниво искуства који је наведен у оперативном приручнику; и
 - (3) има примјерено знање о подручју изнад којег се лети.

ВОР.ADD.310 Пружање оспособљавања и обављање провјера

Оспособљавање и провјера чланова летачке посаде који су потребни у складу са ВОР.ADD.315 спроводе се како сlijеди:

- (a) у складу с програмима оспособљавања и наставним плановима које одређује оператор у оперативном приручнику;
- (b) пружа их примјерено квалификовано особље и, у погледу оспособљавања и провјере за лет, особе квалификоване у складу с Анексом III овог правилника.

ВОР.ADD.315 Периодична обука

- (a) Сваки члан летачке посаде похађа сваке 2 године периодичну обуку која се обавља током лета и на земљи, примјерено врсти балона којим управља, укључујући обуку на локацији и коришћење све опреме за случај опасности и безбједносне опреме у балону.
- (b) Сваки члан летачке посаде пролази провјеру стручности оператора како би доказао своју способност за спровођење уобичајених, неуобичајених и поступака у случају опасности, која обухвата битне аспекте повезане са специјализованим задацима описанима у оперативном приручнику. При обављању тих провјера води се рачуна о члановима посаде који обављају операције по ноћи у складу са VFR.
- (c) Провјера стручности оператора важи 24 календарска мјесеца, почевши од краја мјесеца током којег је обављена провјера или, ако се провјера обавља у року од посљедња 3 мјесеца периода важења претходне провјере, од посљедњег дана важења те претходне провјере.

Одјељак 5.

Општи оперативни захтјеви

ВОР.ADD.400 Одговорности вође ваздухоплова

Вођа ваздухоплова испуњава сљедеће:

- (a) одговарајуће захтјеве оператора у погледу система извјештавања о догађајима из ВОР.ADD.025;
- (b) све захтјеве повезане с ограничењима у погледу времена проведеног на лету и на дужности, те трајањем одмора, у складу са законодавством Босне и Херцеговине или националним законодавством државе чланице ЕУ у којој се налази главно мјесто пословања оператора.

ВОР.ADD.405 Надлежности вође ваздухоплова

Независно од ВОР.BAS.035, оператор предузима све разумне мјере како би обезбиједио да све особе које се превозе балоном поштују све законите наредбе које издаје вођа ваздухоплова у сврху обезбјеђивања безбједности балона, лица и ствари које се њиме превозе и лица и ствари на земљи.

ВОР.АДД.410 Додатни члан посаде балона

Ако се балоном превози више од 19 путника, у балону мора бити присутан најмање један додатни члан посаде поред посаде прописане тач. (а) и (б) ВОР.АДД.300, како би могао помоћи путницима у ванредним случајевима. Тај додатни члан посаде мора бити довољно искусан и одговарајуће оспособљен.

ВОР.АДД.415 Физичка спремност повезана с рођењем и давањем крви

Након рођења или давања крви, чланови посаде не смију обављати никакве дужности на балону за чије обављање би њихова физичка спремност могла бити смањена.

ВОР.АДД.420 Заједнички језик

Оператор обезбјеђује да сви чланови посаде могу међусобно комуницирати на заједничком језику.

ВОР.АДД.425 Психоактивне супстанце

Оператор предузима све разумне мјере како би обезбједио да ниједно лице не улази у балон нити се у њему налази ако је под утицајем психоактивних супстанци у таквој мјери да би његово присуство могло угрозити безбједност балона, лица или ствари које се њиме превозе или лица или ствари на земљи.

ВОР.АДД.430 Угрожавање

Оператор предузима све разумне мјере како би обезбједио да ниједно лице намјерно, несмотрено или због немара поступа, или пропусти поступити, на начин да је посљедица тог поступања или непоступања сљедеће:

- (а) угрожавање балона или лица у њему или на земљи; или
- (б) узроковање или омогућавање да балон угрози било које лице или имовину.

ВОР.АДД.435 Документи, приручници и информације које треба имати у балону

- (а) При сваком лету носе се оригинали или копије свих сљедећих докумената, приручника и информација:
 - (1) изјава оператора;
 - (2) информације о службама потраге и спасавања за подручје предвиђеног лета;
 - (3) оперативни план лета.
- (б) Оригинали свих сљедећих докумената, приручника и информација чувају се на безбједном мјесту, а не у балону током лета:
 - (1) документи, приручници и информације из тачке (а), када се њихове копије налазе у балону током лета;
 - (2) важећи дијелови оперативног приручника или стандардних оперативних поступака који се односе на дужности чланова посаде, а који су им лако доступни;
 - (3) пописи путника, када се превозе путници;
 - (4) документација о маси из тачке (с) ВОР.АДД.600.
- (с) Када то затражи надлежни орган, вођа ваздухоплова или оператор стављају на располагање том надлежном органу изворну документацију, приручнике и информације у року који је навео надлежни орган, а који није краћи од 24 сата.

ВОР.АДД.440 Опасне робе

Оператор:

- (а) успоставља поступке како би обезбједио да су предузете све разумне мјере за спречавање ненамјерног уношења опасних роба у балон; и
- (б) пружа члановима посаде потребне информације како би они могли примјерено извршавати своје дужности повезане са опасним робама која се превози или се планира превозити балоном.

Одјељак 6.**Оперативни поступци****ВОР.АДД.500 Прорачуни горива или баласта**

Оператор обезбјеђује да се прорачуни који се односе на резерву горива или баласта документују у оперативном плану лета.

ВОР.АДД.505 Превоз посебних категорија путника

Вођа ваздухоплова одговоран је за поступке за превоз лица којима су при превозу балоном потребни посебни услови, помоћ или уређаји под условима којима се обезбјеђује безбједност балона и свих лица или имовине која се њим превози.

ВОР.АДД.510 Комерцијалне специјализоване операције балоном - стандардни оперативни поступци

Независно од ВОР.БАС.190:

- (а) Прије започињања комерцијалне специјализоване операције балоном оператор спроводи процјену ризика при чему процјењује сложеност планиране операције ради утврђивања опасности и повезаних ризика операције и, ако је то потребно, успостављања мјера за њихово ублажавање.
- (б) На основу процјене ризика оператор прије започињања комерцијалне специјализоване операције балоном успоставља стандардне оперативне поступке (SOP) који су примјерени за планирану операцију и балон који се употребљава. Стандардни оперативни поступци дио су оперативног приручника или су прописани у засебном документу. Оператор редовно преиспитује и ажурира стандардне оперативне поступке када је то нужно како би примјерено узео у обзир процјену ризика.
- (с) Оператор обезбјеђује да се комерцијалне специјализоване операције балоном обављају у складу са стандардним оперативним поступцима.

Одјељак 7.**Перформансе и оперативна ограничења****ВОР.АДД.600 Систем за одређивање масе**

- (а) Оператор успоставља систем којим утврђује на који се начин сљедеће ставке тачно одређују за сваки лет како би се вођи ваздухоплова омогућило да провјери поштују ли се ограничења из АФМ:
 - (1) маса празног балона;
 - (2) маса терета који се превози;
 - (3) маса наточеног горива или баласта;
 - (4) маса при полијетању;
 - (5) оптерећење балона обављено под надзором вође ваздухоплова или квалификованог особља;
 - (6) припрема документације и располагање њом.
- (б) Вођа ваздухоплова је у стању да понови израчунавање масе на основу електронских прорачуна.
- (с) Документација о маси, у којој су наведене ставке из тачке (а), припрема се прије сваког лета и документује у оперативном плану лета.

Додатак

ИЗЈАВА у складу са ПРАВИЛНИКОМ О УТВРЂИВАЊУ ДЕТАЉНИХ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЉАЊЕ БАЛОНИМА И ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА ЧЛАНОВИМА ЛЕТАЧКЕ ПОСАДЕ ЗА БАЛОНЕ				
Оператор				
Назив:				
Главно мјесто пословања оператора:				
Име и подаци за контакт одговорног руководиоца:				
Операције балоном				
Датум почетка комерцијалних операција и, према потреби, датум промјене постојеће комерцијалне операције				
Информације о балонима који се употребљавају, комерцијалним операцијама и управљању континуираном пловидбеношћу ⁽¹⁾ :				
Врста балона	Регистрациона ознака балона	Главна база	Врсте операција ⁽²⁾	Организација за управљање континуираном пловидбеношћу ⁽³⁾
Попис алтернативних начина усклађивања (AltMoC) с упућивањем на прихватљиве поступке усклађивања (AMC), гдје је примјењиво (анекс Изјави):				
Изјаве				
☐ Оператор испуњава, и наставиће испуњавати, Битне захтјеве утврђене Анексом IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и захтјеве садржане у Правилнику о утврђивању детаљних правила за операције балонима и издавање дозвола члановима летачке посаде балона. Конкретно, оператор обавља своје комерцијалне операције у складу са сљедећим захтјевима из Поддијела ADD Анекса II овог правилника:				
☐ Документација система управљања, укључујући оперативни приручник, испуњава захтјеве из Поддијела ADD и сви се летови обављају у складу са одредбама оперативног приручника како је прописано тачком BOP.ADD.005(b), Поддијела ADD Правилника о утврђивању детаљних правила за операције балонима и издавање дозвола члановима летачке посаде балона.				
☐ Сви балони којима се управља имају увјерење о пловидбености издато у складу са прописом којим се утврђује сертификација пловидбености и еколошка сертификација ваздухоплова и ваздухопловних производа, дијелова и уређаја и сертификација пројектних и производних организација или испуњавају посебне захтјеве пловидбености који се примјењују на балоне регистроване у трећој земљи и на које се примјењују уговор о закупу с посадом или уговор о закупу без посаде, како је прописано тачкама BOP.ADD.110 и BOP.ADD.115(b) и (c) Поддијела ADD Правилника о утврђивању детаљних правила за операције балонима и издавање дозвола члановима летачке посаде балона.				
☐ Сви чланови летачке посаде имају дозволу и овлашћења који су издати или прихваћени у складу с прописом којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству и како је прописано тачком BOP.ADD.300, тачка (c) Поддијела ADD Правилника о утврђивању детаљних правила за операције балонима и издавање дозвола члановима летачке посаде балона.				
☐ Оператор ће обавијестити надлежни орган о свим промјенама околности које утичу на његово испуњавање Битних захтјева садржаних у Анексу IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким операцијама и захтјевима из овог правилника пријављених надлежном органу путем ове изјаве и о свим промјенама информација и пописа алтернативних начина усклађивања који су укључени у ову изјаву и приложени јој, како је прописано BOP.ADD.105(a) Поддијела ADD.				
☐ Оператор потврђује да су све информације из ове изјаве, укључујући њене анексе, потпуне и тачне.				
Датум, име и потпис одговорног руководиоца				

⁽¹⁾ Испуните табелу. Ако нема довољно простора за навођење информација, оне се наводе у посебном анексу. Анекс се датира и потписује.

⁽²⁾ "Врсте операција" односе се на врсту комерцијалне операције која се обавља балоном.

⁽³⁾ Информације о организацији која је одговорна за управљање континуираном пловидбеношћу морају укључивати име организације, адресу и упућивање на одобрење.

АНЕКС III
ЗАХТЈЕВИ ЗА ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА ЧЛАНОВИМА
ЛЕТАЧКЕ ПОСАДЕ БАЛОНА
[ДИО-BFCL]
ПОДДИО GEN
ОПШТИ ЗАХТЈЕВИ

BFCL.001 Подручје примјене

У овом анексу се утврђују захтјеви за издавање дозволе пилота балона (BPL) и припадајућих привилегија, овлашћења и потврда, те услови за њихово важење и коришћење.

BFCL.005 Надлежни орган

За потребе овог анекса надлежни орган је Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљем тексту: BHDCА).

BFCL.010 Класе и групе балона

За потребе овог анекса, балони су категоризовани у сљедеће класе и групе:

- (a) класа балона на врућ ваздух:
 - (1) група А: капацитет куполе до 3 400 m³ (120 069 ft³);
 - (2) група В: капацитет куполе између 3 401 m³ (120 070 ft³) и 6 000 m³ (211 888 ft³);
 - (3) група С: капацитет куполе између 6 001 m³ (211 889 ft³) и 10 500 m³ (370 804 ft³);
 - (4) група D: капацитет куполе већи од 10 500 m³ (370 804 ft³);
- (b) класа балона на гас;
- (c) класа мијешаних балона;
- (d) класа ваздушних бродова на врућ ваздух.

BFCL.015 Подношење захтјева за издавање, продужавање и обнављање BPL и припадајућих привилегија, овлашћења и потврда, те њихово издавање, продужавање и обнављање

- (a) Сљедећи захтјеви подносе се надлежном органу у облику и на начин које одреди то надлежни орган:
 - (1) захтјев за издавање BPL и припадајућих овлашћења;
 - (2) захтјев за проширење привилегија BPL;
 - (3) захтјев за издавање потврде за инструктора летења (за балоне) (FI(B));
 - (4) захтјев за издавање, продужавање и обнављање потврде за испитивача у лету (за балоне) (FE(B)); и
 - (5) захтјев за све измјене BPL и припадајућих привилегија, овлашћења и потврда.
- (b) Захтјеву из става (1) прилажу се докази да подносилац захтјева испуњава одговарајуће захтјеве из овог анекса и релевантног анекса MED прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у везу са летачким особљем у цивилном ваздухопловству. Свако ограничење или проширење привилегија које даје дозвола, овлашћење или потврда мора бити уписано у дозволу или потврду коју је издао надлежни орган.
- (c) Лице не смије посједовати више од једног BPL издатог у складу са овим анексом.
- (d) Носилац дозволе предаје захтјеве из става (1) надлежном органу у складу са овим анексом (Дио-BFCL) или релевантним анексом FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству или релевантним анексом SFCL прописа којим се утврђују детаљна правила за операције једрилица и издавање дозвола члановима летачке посаде за једрилице, у овисности од случаја.

- (e) Подносиоци захтјева подносе захтјев за издавање BPL и припадајућих привилегија, овлашћења и потврда најкасније 6 мјесеци након успјешног полагања испита практичне оспособљености или процјене стручности.

BFCL.030 Испит практичне оспособљености

Осим за испит практичне оспособљености за овлашћење за комерцијалне операције како је наведено у BFCL.215, подносилац захтјева за испит практичне оспособљености, након завршеног оспособљавања, мора имати препоруку АТО или DTO одговорног за оспособљавање. АТО или DTO испитивачу мора дати приступ записима о оспособљавању.

BFCL.035 Признавање времена проведеног на лету

Подносиоцу захтјева за BPL или припадајуће привилегије, овлашћење или потврду у потпуности се признаје самостално вријеме лета, вријеме лета са инструктором или вријеме лета у улози вође ваздухоплова у сврху постизања укупног времена проведеног на лету потребног за дозволу, привилегију, овлашћење или потврду.

BFCL.045 Обавеза ношења и показивања докумената

- (a) Приликом коришћења привилегија који им припадају према BPL, носилац BPL мора имати сљедеће:
 - (1) важећу BPL;
 - (2) важеће лјкарско увјерење;
 - (3) личну идентификациону исправу са фотографијом;
 - (4) довољну количину података у књижици летења да се докаже усклађеност са захтјевима из овог анекса.
- (b) Ученици пилоти на свим самосталним летовима морају имати:
 - (1) документе из тачке (a)(2) и (a)(3); и
 - (2) доказ о овлашћењу које се захтјева у складу са BFCL.125(a).
- (c) Носилац BPL или ученик пилот мора без неоправданог одгађања дати на увид документе из тач. (a) или (b) на захтјев овлашћеног представника надлежног органа.

BFCL.050 Записи о времену проведеном на лету

Носиоци BPL и ученици пилоти морају имати поуздане записе о појединостима свих обављених летова у облику и на начин који је утврдио надлежни орган.

BFCL.065 Ограничење привилегија носилаца BPL старих 70 година или више у комерцијалном превозу путника балоном

Носиоци BPL који су навршили 70 година не смију бити пилоти балона у комерцијалном превозу путника балоном.

BFCL.070 Ограничење, привремено одузимање или трајно одузимање дозвола, привилегија, овлашћења и потврда

- (a) Надлежни орган BPL и припадајуће привилегије, овлашћења и потврде издате у складу с овим анексом може ограничити, привремено одузети или трајно одузети у складу с условима и поступцима наведенима у релевантном анексу АРА прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству ако носилац BPL не испуњава Битне захтјеве наведене у релевантним одредбама Анекса IX прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству или захтјеве из овог анекса, те Анекса II овог прописа или релевантног анекса MED прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству.

- (b) Носиоци BPL дозволу или потврду без одлагања морају вратити надлежном органу ако су њихова дозвола, привилегија, овлашћење или потврда ограничени, привремено одузети или трајно одузети.

ПОДДИО BPL

ДОЗВОЛА ПИЛОТА БАЛОНА (BPL)

BFCL.115 BPL – Привилегије и услови

- (a) Привилегије носиоца BPL омогућавају му да буде PIC на балонима:
- (1) без накнаде у некомерцијалним операцијама;
 - (2) у комерцијалним операцијама, ако носилац BPL има овлашћење за комерцијалне операције у складу са BFCL.215 Поддијела ADD овог анекса.
- (b) Одступајући од тачке (a)(1) носилац BPL који има привилегије инструктора или испитивача може примати накнаду за:
- (1) спровођење летачког оспособљавања за BPL;
 - (2) обављање испита практичне оспособљености и провјере стручности за BPL;
 - (3) оспособљавање, тестирање и провјере за привилегије, овлашћења и потврде повезане са BPL.
- (c) Носиоци BPL користе привилегије BPL само ако испуњавају одговарајуће захтјеве у погледу недавног искуства и само ако је њихово увјерење о здравственој способности, које одговара привилегијама које користе, важеће.

BFCL.120 BPL – Минимална старосна доб

Подносиоци захтјева за BPL имају најмање 16 година.

BFCL.125 BPL – Ученик пилот

- (a) Ученик пилот не смије летјети самостално ако није добио одобрење за то и ако није под надзором инструктора летења за балоне (FI(B)).
- (b) Ученици пилоти морају имати најмање 14 година да би смјели летјети самостално.

BFCL.130 BPL – Захтјеви повезани са курсевима за оспособљавање и искуством

Подносилац захтјева за BPL мора завршити курс оспособљавања у АТО или DTO. Курс мора бити прилагођен траженим привилегијама и укључује:

- (a) теоријско знање наведено у BFCL.135(a).
- (b) најмање 16 сати летачког оспособљавања на балонима на врућ ваздух који представљају групу А те класе или балонима на гас, укључујући најмање:
 - (1) 12 сати летачког оспособљавања с инструктором;
 - (2) 10 надувавања, те 20 полијетања и слијетања; и
 - (3) један самосталан лет под надзором од најмање 30 минута.

BFCL.135 BPL – Полагање испита из теоријског знања - Теоријско знање

- (a) Теоријско знање
- Подносилац захтјева за BPL мора доказати ниво теоријског знања који одговара траженим привилегијама путем следећих испита:
- (1) заједнички предмети:
 - (i) Ваздухопловно право;
 - (ii) Људско извођење;
 - (iii) Метеорологија;
 - (iv) Комуникације; и
 - (2) специфични предмети у вези са балонима:
 - (i) Принципи летења;

- (ii) Оперативни поступци;
- (iii) Извођење лета и планирање лета;
- (iv) Опште знање о ваздухопловима повезано с балонима; и
- (v) Навигација.

- (b) Одговорности подносиоца захтјева
- (1) Подносилац захтјева мора приступити читавом сету испита из теоријског знања за BPL за који је одговоран исти надлежни орган.
 - (2) Подносилац захтјева смије приступити испиту из теоријског знања само ако га препоручи АТО или DTO одговоран за његово оспособљавање и то након што је завршио одговарајуће елементе курса теоријског оспособљавања на задовољавајућем нивоу.
 - (3) Препорука АТО или DTO важи 12 мјесеци. Ако подносилац захтјева није приступио полагању писменог испита из теоријског знања барем једанпут у том периоду, потребу за даљњим оспособљавањем одређује АТО или DTO на основу потреба подносиоца захтјева.
- (c) Критеријуми за успјешно положен испит
- (1) Пролаз на писменом испиту из теоријског знања подносилац захтјева постиже ако има најмање 75% бодова на том испиту. Нема казних бодова.
 - (2) Ако није другачије одређено у овом анексу, сматраће се да је подносилац захтјева успјешно положио испит из теоријског знања за дозволу пилота ако је успјешно положио све прописане писмене испите теоријског знања у року од 18 мјесеци од краја календарског мјесеца у којем је подносилац захтјева први пут приступио полагању испита.
 - (3) Ако подносилац захтјева није успио положити један од писмених испита из теоријског знања у четири покушаја или није успио положити све писмене испите током периода из подтачке (2), подносилац захтјева мора поново полагати све писмене испите из теоријског знања.
 - (4) Прије поновног полагања испита из теоријског знања подносилац захтјева мора обавити додатно оспособљавање у АТО или DTO. Обим и трајање тог оспособљавања одређују АТО или DTO на основу потреба подносиоца захтјева.

(d) Период важења

Испит из теоријског знања важи 24 мјесеца од датума успјешно положеног испита из теоријског знања, у складу са наведеним под (c)(2).

BFCL.140 BPL – Признавање теоријског знања

Подносиоцима захтјева за издавање BPL признаје се да испуњавају захтјеве за теоријско знање за заједничке предмете наведене у BFCL.135 BPL(a)(1):

- (a) ако имају дозволу у складу са релевантним анексом FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем или релевантним анексом SFCL прописа којим се утврђују детаљна правила за операције једрилица и издавање дозвола члановима летачке посаде за једрилице; или
- (b) ако су положили испите из теоријског знања за дозволу како је наведено у тачки (a), под условом да су то учинили у року наведеном у BFCL.135(d).

BFCL.145 BPL – Испит практичне оспособљености

- (a) Подносилац захтјева за BPL мора полагањем испита практичне оспособљености доказати способност да обавља, као PIC на балону, одговарајуће процедуре и

- маневре са стручношћу која одговара траженим привилегијама.
- (b) Подносиоци захтјева испит практичне оспособљености полажу на истој класи балона на којој су завршили курс оспособљавања у складу са BFCL.130 те, у случају балона на врућ ваздух, на балону који представља групу А те класе.
- (c) Како би приступио испиту практичне оспособљености за издавање BPL, подносилац захтјева најприје мора положити одговарајући испит из теоријског знања.
- (d) Критеријуми за успјешно положен испит:
- (1) Испит практичне оспособљености мора бити подијељен у различите дијелове који представљају све различите фазе лета балона.
 - (2) Ако подносилац захтјева не положи било коју ставку неког дијела, сматра се да није положио цијели дио. Ако подносилац захтјева не положи само један дио, понавља само тај дио. Ако подносилац захтјева не положи више од једног дијела, поново мора приступити полагању цијелог испита.
 - (3) Ако подносилац захтјева мора поновити испит у складу са ставом (2), пад било којег дијела, укључујући дијелова које је положио у претходном покушају, значи да мора поновно полагати цијели испит.
 - (e) Ако подносилац захтјева не успије положити све дијелове у два покушаја, мора проћи додатно практично оспособљавање.

BFCL.150 BPL - Проширење привилегија на другу класу или групу балона

- (a) Привилегије BPL ограничене су на класу балона на којој је полаган испит практичне оспособљености из BFCL.145 и, у случају балона на врућ ваздух, балоне групе А те класе.
- (b) У случају балона на врућ ваздух, привилегије BPL на захтјев се проширују на другу групу унутар класе балона на врућ ваздух ако је пилот обавио најмање:
- (1) два лета оспособљавања са FI(B) на балону одговарајуће групе;
 - (2) сљедећи број сати лета као PIC на балонима:
 - (i) најмање 100 сати, ако се траже привилегије за групу В балона;
 - (ii) најмање 200 сати, ако се траже привилегије за групу С балона;
 - (iii) најмање 300 сати, ако се траже привилегије за групу D балона;
- (c) осим класе мијешаних балона, привилегије BPL проширују се на другу класу балона или, ако се траже привилегије за класу балона на врућ ваздух, на класу А балона на врућ ваздух, на основу захтјева ако је пилот обавио сљедеће за одговарајућу класу и групу балона:
- (1) курс оспособљавања у АТО или DTO, укључујући најмање:
 - (i) пет летова оспособљавања с инструктором; или
 - (ii) у случају проширења са балона на врућ ваздух на ваздушне бродове на врућ ваздух, пет сати летачког оспособљавања са инструктором; и
 - (2) испит практичне оспособљености, током којег пилот FE(B) доказује да посједује одговарајући ниво теоријског знања за другу класу у сљедећим предметима:
 - (i) Принципи летења;
 - (ii) Оперативни поступци;
 - (iii) Извођење лета и планирање лета;
 - (iv) Опште знање о ваздухопловима с обзиром на класу балона за коју је затражено проширење привилегија.
- (d) Завршетак оспособљавања из тачке (b)(1) и (c)(1) уписује се у књижицу летења пилота, а потписује га:
- (1) у случају из тачке (b)(1) - инструктор одговоран за летове оспособљавања; а
 - (2) у случају из тачке (c)(1) - руководиоца оспособљавања АТО или DTO који је одговоран за оспособљавање.
- (e) Носилац BPL својим се привилегијама у класи мијешаних балона користи само ако има привилегије за класу балона на врућ ваздух и класу балона на гас.

BFCL.160 BPL – Захтјеви у погледу недавног искуства

- (a) Носилац BPL користи се привилегијама своје дозволе само ако у одговарајућој класи балона обави:
- (1) или:
 - (i) најмање шест сати лета као PIC, укључујући десет полијетања и слијетања као PIC или с инструктором или самостално под надзором FI(B), током 24 мјесеца прије планираног лета; и
 - (ii) најмање један лет оспособљавања са FI(B) током посљедњих 48 мјесеци прије планираног лета; или
 - (2) провјеру стручности у складу с тачком (c) током посљедња 24 мјесеца прије планираног лета.
- (b) Осим захтјева из тачке (a), ако је ријеч о пилоту који је квалификован за лет на више од једне класе балона, како би се користио својим привилегијама у другој класи или класама балона, мора обавити најмање три сата лета као PIC или с инструктором или самостално под надзором FI(B) на свакој додатној класи балона током протекла 24 мјесеца.
- (c) Носилац BPL који не испуњава захтјеве из (a)(1) и, ако је примјењиво (b) прије него што се настави користити својим привилегијама мора проћи провјеру стручности са FE(B) на балону који представља одговарајућу класу.
- (d) Након што испуни услове из (a), (b) или (c), у зависности од случаја, носилац BPL с привилегијама за балоне на врућ ваздух смије се користити својим привилегијама само на балонима на врућ ваздух који представљају:
- (i) исту групу балона на врућ ваздух у којој је обављен лет оспособљавања из (a)(1)(ii) или провјера стручности како је утврђено у (c), у зависности од случаја, или групу с мањом куполом; или
 - (ii) групу А балона на врућ ваздух у случајевима у којима је пилот, у складу с тачком (b), обавио лет оспособљавања у складу са (a)(2) у класи балона која није класа балона на врућ ваздух.
- (e) У књижицу летења пилота уписује се да је пилот обавио летове с инструктором, летове под надзором и лет оспособљавања у складу са (a)(1) и (b), те провјеру стручности у складу са (c), а наведено потписује одговорни FI(B) у случајевима из (a)(1) и (b), односно одговорни FE(B) у случају из (c).
- (f) Сматра се да носилац BPL који има привилегије за комерцијалне операције како је наведено у BFCL.215 Поддијела ADD овог анекса испуњава захтјеве:

- (1) (a) и, ако је примјениво, (b) ако је обавио проверу стручности у складу са BFCL.215(b)(2)(i) у одговарајућој класи балона током протекла 24 мјесеца; или
- (2) (a)(1)(ii) ако је обавио лет оспособљавања како је утврђено у BFCL.215(d)(2)(ii) у одговарајућој класи балона.

У случају класе балона на врућ ваздух примјењују се, у зависности од класе балона употребљеној како би се испунили захтјеви из (f)(1) или (f)(2), ограничења наведена под (d) повезана с привилегијама управљања различитим класама балона.

ПОДДИО ADD ДОДАТНА ОВЛАШЋЕЊА

BFCL.200 Овлашћења за лет везаним балоном на врућ ваздух

- (a) Носилац BPL смије спроводити летове везаним балоном на врућ ваздух само ако има овлашћење за лет везаним балоном на врућ ваздух у складу са BFCL.200.
- (b) Како би поднио захтјев за овлашћење за лет везаним балоном на врућ ваздух, подносилац захтјева мора:
 - (1) имати привилегије за класу балона на врућ ваздух;
 - (2) најприје обавити најмање два лета оспособљавања за лет везаним балоном на врућ ваздух.
- (c) Завршетак оспособљавања за лет везаним балоном на врућ ваздух уписује се у књижицу летења, а наведено потписује FI(B) одговоран за оспособљавање.
- (d) Пилот с овлашћењем за лет везаним балоном на врућ ваздух својим се привилегијама може користити само ако је током 48 мјесеци који претходе планираном лету обавио најмање један лет везаним балоном на врућ ваздух или, ако није обавио такав лет, ако је обавио лет везаним балоном на врућ ваздух са инструктором или самостално под надзором FI(B). Обављање лета са инструктором или самостално под надзором уписује се у књижицу летења пилота, а наведено потписује FI(B).

BFCL.210 Овлашћење за ноћно летење

- (a) Носилац BPL користи се привилегијама своје дозволе у условима визуелног летења (VFR) ноћу само ако има овлашћење за ноћно летење у складу са BFCL.210.
- (b) Подносилац захтјева за овлашћење за ноћно летење мора обавити најмање два једносатна лета оспособљавања ноћу.
- (c) Завршетак оспособљавања за ноћно летење уписује се у књижицу летења, а наведено потписује FI(B) одговоран за оспособљавање.

BFCL.215 Овлашћење за комерцијалне операције

- (a) Носилац BPL користи се привилегијама своје дозволе током комерцијалних операција балоном само ако има овлашћење за комерцијалне операције у складу са BFCL.215.
- (b) Подносилац захтјева за овлашћење за комерцијалне операције мора:
 - (1) навршити 18 година;
 - (2) имати 50 сати проведених на лету, те обавити 50 полијетања и слијетања као PIC на балонима;
 - (3) имати привилегије за класу балона у којој ће се користити привилегијама овлашћења за комерцијалне операције; и
 - (4) положити испит практичне оспособљености у одговарајућој класи балона, током којег мора доказати FE(B) да има компетенције потребне за обављање комерцијалних операција балоном.

- (c) Привилегије овлашћења за комерцијалне операције ограничене су на класу балона на којој је обављен испит практичне способности у складу са (b)(3). Привилегије се на захтјев проширују на другу класу балона ако у тој другој класи подносилац захтјева испуњава захтјеве (b)(3) и (b)(4).

- (d) Пилот који има овлашћење за комерцијалне операције користи се привилегијама тог овлашћења за комерцијални превоз путника балоном само ако је обавио:
 - (1) у периоду од 180 дана прије планираног лета:
 - (i) најмање три лета балонима као PIC, од којих најмање један на балону одговарајуће класе; или
 - (ii) један лет као PIC на балону одговарајуће класе под надзором FI(B) квалификованог у складу са BFCL.215; и
 - (2) у периоду од 24 мјесеца прије планираног лета:
 - (i) проверу стручности на балону одговарајуће класе, током које FE(B) доказује да има компетенције потребне за комерцијални превоз путника балоном; или
 - (ii) курс за обнову знања у АТО или DTO прилагођен компетенцијама потребнима за комерцијалне операције балоном, укључујући најмање шест сати теоријског оспособљавања и један лет оспособљавања на балону одговарајуће класе са FI(B) квалификованим за комерцијалне операције балоном у складу са BFCL.215.

- (e) Како би задржао привилегије овлашћења за комерцијалне операције балоном за све класе балона, пилот који има овлашћење за комерцијалне операције са привилегијама проширенима на више од једне класе балона мора испунити захтјеве наведене под (d)(2) у најмање једној класи балона.

- (f) Пилот који испуни захтјеве наведене под (d) и има овлашћење за комерцијалне операције за класу балона на врућ ваздух користи се привилегијама тог овлашћења у класи балона на врућ ваздухом само на балонима који представљају:
 - (i) исту групу балона на врућ ваздух у којој је обављена провера стручности у складу са (d)(2)(i) или лет оспособљавања у складу са (d)(2)(ii) или
 - (ii) групу балона на врућ ваздух с мањом куполом.

- (g) У књижицу летења пилота уписује се да је пилот обавио лет под надзором у складу са (d)(1)(ii) проверу стручности у складу са (d)(2)(i) и курс за обнову знања у складу са (d)(2)(ii), а наведено потписује руководилац оспособљавања АТО или DTO или FI(B) или FE(B) одговоран за курс оспособљавања, надзор или проверу стручности, у зависности од случаја.

- (h) Сматра се да пилот који је завршио проверу стручности оператора у складу са BOP.ADD.315 Анекса II овог правилника испуњава захтјеве из (d)(2)(i).

ПОДДИО FI ИНСТРУКТОРИ ЛЕТЕЊА

Одјељак 1.

Општи захтјеви

BFCL.300 Потврде инструктора летења – Уопштено

- (a) Уопштено
Инструктор спроводи летачко оспособљавање на балону само ако:
 - (1) има:

- (i) BPL који обухвата привилегије, овлашћења и потврде за које ће пружати летачко оспособљавање; и
- (ii) Потврду инструктора летења балоном (FI(B)) који одговара оспособљавању које пружа, издату у складу са овим поддијелом; и
- (2) овлашћен је за обављање дужности PIC на балону током летачког оспособљавања.
- (b) Оспособљавање које се пружа изван државног подручја
 - (1) Одступајући од тачке (a)(1), у случају летачког оспособљавања које се пружа у оквиру курса оспособљавања одобреног у складу са овим анексом изван државног подручја, надлежни орган издаје потврду инструктора летења подносиоцу захтјева који има дозволу пилота балона у складу са Анексом 1. Чикашке конвенције ако подносилац захтјева:
 - (i) има барем дозволу која укључује, у зависности од случаја, привилегије, овлашћења или потврде еквивалентне онима за које је овлашћен да спроводи оспособљавање;
 - (ii) испуњава захтјеве утврђене у овом поддијелу за издавање потврде FI(B) с одговарајућим привилегијама инструктора; и
 - (iii) докаже надлежном органу одговарајући ниво познавања ваздухопловних прописа о безбједности како би се могао користити својим привилегијама инструктора у складу са овим анексом.
 - (2) Потврда се ограничава на спровођење одобреног летачког оспособљавања:
 - (i) изван државних подручја; и
 - (ii) ученицима пилотима који имају довољно знање језика на којем се спроводи летачко оспособљавање.

Одјељак 2.

Потврда инструктора летења за балоне – FI(B)

BFCL.315 Потврда FI(B) – Привилегије и услови

- (a) Под условом да подносиоци захтјева испуњавају захтјеве из BFCL.320 и услове у наставку, потврда FI(B) издаје се с привилегијама за спровођење летачког оспособљавања за:
 - (1) BPL;
 - (2) проширење привилегије на друге класе и групе балона под условом да подносилац захтјева обави барем 15 сати проведених на лету као PIC у свакој одговарајућој класи;
 - (3) овлашћење за ноћно летење или овлашћење за лет везаним балоном, под условом да је подносилац захтјева прошао одговарајуће оспособљавање за пружање оспособљавања за одговарајуће овлашћење у АТО или DTO; и
 - (4) потврда FI(B), под условом да је подносилац захтјева:
 - (i) обавио најмање 50 сати летачког оспособљавања на балонима; и
 - (ii) у складу с поступцима које је надлежни орган предвидио за ту сврху, обавио најмање један сат летачког оспособљавања за потврду FI(B) под надзором FI(B) квалификованог у складу са овом подтачком којег именује руководилац оспособљавања АТО или DTO, уз услов да тај FI(B) сматра да је

подносилац захтјева на том летачком оспособљавању задовољио.

- (b) Привилегије наведене под (a) укључују привилегије за спровођење летачког оспособљавања за:
 - (1) издавање одговарајуће дозволе, привилегија, овлашћења или потврде; и
 - (2) продужавање, обнављање или усклађеност са одговарајућим захтјевима у погледу недавног искуства из овог анекса, у зависности од случаја.

BFCL.320 FI(B) - Предуслови и захтјеви

Подносилац захтјева за потврду FI(B):

- (a) има најмање 18 година,
- (b) испуњава захтјеве из BFCL.300(a)(1)(i) и (a)(2);
- (c) имати 75 сати проведених на лету на балону као PIC;
- (d) завршити курс оспособљавања за инструктора у складу са BFCL.330 у АТО или DTO; и
- (e) положити процјену стручности у складу са BFCL.345.

BFCL.325 FI(B) Компетенције и процјена за FI(B)

Подносиоци захтјева за потврду FI(B) морају бити оспособљени како би били компетентни за:

- (a) припремање ресурса;
- (b) стварање атмосфере погодне за учење;
- (c) презентацију знања;
- (d) интегрисање управљања пријетњом и грешком (TEM) и управљања ресурсима посаде (CRM);
- (e) управљање временским распоредом како би се постигли циљеви оспособљавања;
- (f) олакшавање учења;
- (g) процјењивање учинка ученика;
- (h) праћење и оцјењивање напретка;
- (i) оцјењивање часова оспособљавања; и
- (j) извјештавање о резултатима.

BFCL.330 FI(B) – Курс оспособљавања

- (a) Подносиоци захтјева за потврду FI(B) најприје морају положити посебан пријемни испит у АТО или DTO у року од 12 мјесеци прије почетка курса оспособљавања ради процјене способности да похађају курс.
- (b) Курс оспособљавања за FI(B) мора обухватати барем:
 - (1) елементе наведене у BFCL.325;
 - (2) 25 сати подучавања и учења;
 - (3) 12 сати теоријског оспособљавања, укључујући тестове напретка; и
 - (4) три сата летачког оспособљавања, укључујући три полијетања и слијетања.
- (c) Подносиоцима захтјева, који већ имају потврду инструктора у складу са релевантним анексом SFCL прописа којим се утврђују детаљна правила за операције једрилица и издавање дозвола члановима летачке посаде за једрилице или релевантним анексом FCL прописа којим се утврђују дозволе летачког особља, признаје се да у потпуности испуњавају захтјеве наведене под (b)(2).

BFCL.345 FI(B) – Процјена стручности

- (a) Подносиоци захтјева за издавање потврде FI(B) морају положити процјену стручности на балону како би испитивачу квалификованом у складу са BFCL.415(c) доказали своју способност оспособљавања ученика пилота до нивоа потребног за издавање BPL.
- (b) Та процјена мора обухватати:
 - (1) доказивање компетенција описаних у BFCL.325 прије лета, послје лета и током теоријског оспособљавања;

- (2) усмено испитивање теоријског знања на земљи, брифинге прије и послије лета, те демонстрацију у лету у одговарајућој класи балона;
- (3) одговарајуће вјежбе за процјену инструкторских компетенција.

BFCL.360 Потврда FI(B) – Захтјеви у погледу недавног искуства

- (a) Носилац потврде FI(B) смије се користити привилегијама своје дозволе само ако је завршио:
 - (1) током три године прије планираног коришћења привилегијама:
 - (i) оспособљавање за обнову инструкторског знања у АТО или DTO или код овлашћеног органа, током чега је носилац похађао теоријско оспособљавање ради обнове и ажурирања одговарајућег знања за инструкторе летења балонима;
 - (ii) најмање шест сати летачког оспособљавања на балонима као FI(B); и
 - (2) током протеклих девет година и у складу с поступцима које је надлежни орган успоставио за ту сврху, један лет оспособљавања за летење на балону као FI(B) под надзором FI(B) квалификованог у складу са BFCL.315(a)(4) којег именује руководиоца оспособљавања АТО или DTO, уз услов да тај FI(B) сматра да је носилац потврде на том лету оспособљавања задовољио.
- (b) Сати летења као FE(B) током испита практичне способности, провјере стручности или процјене стручности у потпуности се признају у смислу захтјева из (a)(1)(ii).
- (c) Ако FI(B) који надзире лет у складу са (a)(2) не сматра да је носилац потврде FI(B) задовољио на лету оспособљавања, тај се носилац потврде не може користити привилегијама потврде FI(B) док не положи процјену стручности у складу са BFCL.345.
- (d) Како би се носилац потврде FI(B), који не испуњава све захтјеве из (a), могао наставити користити привилегијама потврде FI(B), мора испуњавати захтјеве наведене под (a)(1)(i) и BFCL.345.

ПОДДИО FE ИСПИТИВАЧИ У ЛЕТУ

Одјељак 1. Општи захтјеви

BFCL.400 Потврде испитивача за балоне

- (a) Уопштено
Испитивач спроводи само испите практичне способности, провјере стручности или процјене стручности у складу са овим анексом ако је:
 - (1) носилац:
 - (i) BPL, укључујући привилегије, овлашћења и потврде за које је овлашћен спроводити испите практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности, те привилегија оспособљавања за њих;
 - (ii) потврде FE(B), укључујући привилегије које одговарају испиту практичне оспособљености, провјери стручности или процјене стручности који се спровode, која је издата у складу са овим поддјелом;
 - (2) овлашћен за обављање дужности PIC на балону током испита практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности.
- (b) Испитивања изван државног подручја БиХ

- (1) Одступајући од тачке (a)(1) у случају испита практичне оспособљености и провјера стручности који се спровode изван државног подручја БиХ, надлежни орган издаје потврду испитивача подносиоцу захтјева који има дозволу пилота балона која је у складу са Анексом 1. Чикашке конвенције, ако подносилац захтјева:
 - (i) има барем дозволу која укључује, у зависности од случаја, привилегије, овлашћења или потврде еквивалентне онима за које је овлашћен да спроводи испит практичне оспособљености или провјеру стручности;
 - (ii) испуњава захтјеве утврђене у овом поддјелу за издавање одговарајуће потврде испитивача;
 - (iii) докаже надлежном органу одговарајући ниво познавања ваздухопловних прописа о безбједности како би се могао користити својим привилегијама испитивача у складу са овим анексом.
- (2) Потврда наведена под (1) ограничена је на спровођење испита практичне оспособљености и провјера стручности:
 - (i) изван државног подручја БиХ; и
 - (ii) пилота који довољно познају језик на којем се провјера спроводи.

BFCL.405 Ограничење привилегија у случају постојећих интереса

Испитивач за балоне не спроводи:

- (a) испите практичне оспособљености или процјене стручности за издавање дозволе, овлашћења или потврде подносиоцима захтјева којима је пружио више од 50% прописаног летачког оспособљавања за дозволу, овлашћење или потврду за које се спроводи испит практичне оспособљености или процјена стручности; или
- (b) испите практичне оспособљености или процјене стручности ако сматрају да би њихова објективност могла бити упитна.

BFCL.410 Спровођење испита практичне оспособљености, провјера стручности и процјена стручности

- (a) Приликом спровођења испита практичне оспособљености, провјера стручности и процјена стручности, испитивач за балоне мора:
 - (1) побринути се да не постоје језичке препреке за комуникацију с подносиоцем захтјева;
 - (2) потврдити да подносилац захтјева испуњава све захтјеве повезане с квалификацијама, оспособљавањем и искуством из овог анекса за стицање, продужавање или обнављање дозволе, привилегија, овлашћења или потврде за које се испит практичне оспособљености, провјера стручности или процјена стручности спроводи; и
 - (3) упознати подносиоца захтјева с посљедицама пружања непотпуних, нетачних или неистинитих информација повезаних с његовим оспособљавањем и летачким искуством.
- (b) Након испита практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности, испитивач за балоне мора:
 - (1) обавијестити подносиоца захтјева о резултату испита практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности;

- (2) у случају успјешно положене процјене стручности, за продужавање или обнављање дозволе унијети нови датум истека важења у дозволу или потврду подносиоца захтјева, ако га је за то посебно овластио надлежни орган одговоран за дозволу подносиоца захтјева;
- (3) подносиоцу захтјева дати потписан извјештај са испита практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности и без неоправданог одгађања предати копије извјештаја надлежном органу одговорном за дозволу подносиоца захтјева и надлежном органу који је издао потврду испитивача. Извјештај мора да садржи:
- (i) изјаву да је испитивач за балоне од подносиоца захтјева примио информације о његовом искуству и оспособљавању те потврдио да су то искуство и оспособљавање у складу са одговарајућим захтјевима из овог анекса;
 - (ii) потврду да су сви захтијевани маневри и вјежбе спроведени те информације о усменом испиту из теоријског знања, ако је то примјениво. Ако подносилац захтјева није успјешно положио неки дио, испитивач мора записати разлоге за доношење такве процјене;
 - (iii) резултат испита практичне оспособљености, провјере стручности и процјене стручности;
 - (iv) изјаву да је испитивач за балоне прегледао и примијенио прописе, процедуре и захтјеве надлежног органа подносиоца захтјева ако орган надлежан за дозволу подносиоца захтјева није исти орган који је издао потврду испитивачу;
 - (v) копију потврде испитивача за балоне у којем је наведен обим његових/њених привилегија у својству испитивача за балоне у погледу спровођења испита практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности подносиоца захтјева за којег надлежни орган није исти орган који је издао потврду испитивачу.
- (c) Испитивач за балоне мора пет година чувати записе који садрже све детаље испита практичне оспособљености, провјере стручности и процјене стручности које је спровео, те њихове резултате.
- (d) На захтјев надлежног органа који је одговоран за издавање потврде испитивача за балоне или надлежног органа одговорног за издавање дозволе подносиоца захтјева, испитивач за балоне мора предати све записе и извјештаје, те све друге информације које се захтијевају у сврху активности надзора.

Одјељак 2.

Потврда испитивача у лету за балоне – FE(B)

BFCL.415 Потврда FE(B) – Привилегије и услови

Под условом да подносилац захтјева испуњава захтјеве из BFCL.420 и услове који слиједу, потврда FE(B) издаје се на основу захтјева с привилегијама за спровођење:

- (a) испита практичне оспособљености и провјера стручности за BPL и испита практичне оспособљености за проширење привилегија на другу класу балона, под условом да је подносилац захтјева обавио 250 сати проведених на лету као пилот на балонима, укључујући 50 сати летачког

оспособљавања које обухвата цијели наставни план курса за оспособљавање за добијање BPL;

- (b) испита практичне оспособљености и провјера стручности за овлашћење за комерцијалне операције у складу са BFCL.215, под условом да подносилац захтјева испуњава услове повезане с искуством наведеним под (a) и да је прошао одговарајуће оспособљавање током стандардизационог курса за испитиваче у складу са BFCL.430;
- (c) процјене стручности за издавање потврде FE(B), под условом да је подносилац захтјева:
 - (1) обавио 350 сати проведених на лету као пилот на балонима, укључујући пет сати оспособљавања подносиоца захтјева за потврду FE(B);
 - (2) прошао одговарајуће оспособљавање током стандардизационог курса за испитиваче у складу са BFCL.430.

BFCL.420 Потврда FE(B) – Предуслови и захтјеви

Подносилац захтјева за потврду FE(B) мора:

- (a) испуњавати захтјеве из BFCL.400(a)(1)(i) и (a)(2);
- (b) завршити стандардизациони курс за FE(B) у складу са BFCL.430;
- (c) завршити процјену стручности у складу са BFCL.445.
- (d) доказати пријашње радно искуство повезано с привилегијама потврде FE(B); и
- (e) доказати да му нису изречене санкције, укључујући привремено одузимање, ограничење или трајно одузимање неке од дозвола, овлашћења или потврда издатих у складу са овим анексом, релевантним анексом FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству или релевантним анексом SFCL прописа којим се утврђују детаљна правила за операције једрилица и издавање дозвола члановима летачке посаде за једрилице због несуклађености с правилима и прописима које доноси BHDCA током посљедње три године.

BFCL.430 Потврда FE(B) – Стандардизациони курс

- (a) Подносиоци захтјева за FE(B) морају похађати стандардизациони курс који пружа или надлежни орган или ATO или DTO и који одобри тај надлежни орган.
- (b) Стандардизациони курс прилагођава се захтијеваним привилегијама испитивача у лету за балоне и састоји се од теоријског и практичног оспособљавања, што укључује барем:
 - (1) спровођење најмање једног испита практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности за BPL или одговарајућа овлашћења или потврде;
 - (2) оспособљавање о примјенивим захтјевима из овог анекса и примјенивим захтјевима летачких операција, спровођење испита практичне оспособљености, провјера стручности и процјена стручности, те њихово документовање и извјештавање о њима;
 - (3) брифинг о:
 - (i) прописима и процедурама;
 - (ii) захтјевима за заштиту личних података;
 - (iii) одговорности испитивача;
 - (iv) осигурању испитивача од несреће;
 - (v) накнадама; и
 - (vi) информацијама о начину приступа информацијама из алинеје од прве до пете при спровођењу испита практичне оспособљености,

провјере стручности или процјене стручности подносиоца захтјева чији надлежни орган није исти орган који је издао потврду испитивачу.

- (c) Носилац потврде FE(B) не смије спроводити испите практичне оспособљености, провјере стручности или процјене стручности подносиоца захтјева за које надлежни орган није исти као онај који је издао потврду испитивача, осим ако прегледа најновије доступне информације о одговарајућим процедурама надлежног органа подносиоца захтјева.

BFCL.445 Потврда FE(B) – Процјена стручности

Подносиоци захтјева за прво стицање потврде FE(B) морају доказати своје компетенције FE(B) инспектору надлежног органа или старијем испитивачу које је за то посебно овластио надлежни орган одговоран за потврду FE(B). При процјени стручности, подносилац захтјева спроводи испит практичне оспособљености, провјеру стручности или процјену стручности, укључујући брифинг, спровођење испита практичне способности, провјеру стручности или процјену стручности те процјену лица које полаже испит, провјеру или процјену, послјелетно упутство (дебрифинг) и састављање документације.

BFCL.460 Потврда FE(B) – Важење, продужавање и обнављање

- (a) Потврда FE(B) важи пет година.
- (b) Потврда FE(B) продужава се ако је носилац:
- (1) током периода важења потврде FE(B) завршио курс за обнову знања испитивача, који пружа надлежни орган или АТО или DTO и који је одобрио надлежни орган, током којег носилац похађа теоријско оспособљавање ради обнове и ажурирања одговарајућег знања за испитиваче за балоне; и
 - (2) током 24 мјесеца прије истека важења потврде спровео један испит практичне оспособљености, једну провјеру стручности или процјену стручности под надзором инспектора надлежног органа или испитивача којег је за то посебно овластио надлежни орган одговоран за потврде FE(B), уз услов да тај инспектор или испитивач сматра да је носилац потврде на том испиту, провјери, односно процјени, задовољио.
- (c) Носиоцу потврде FE(B), који има и потврду испитивача или више њих за друге категорије ваздухоплова у складу с релевантним анексом FCL прописа којим се утврђују технички захтјеви и управни поступци у вези са летачким особљем у цивилном ваздухопловству или релевантним анексом SFCL прописа којим се утврђују детаљна правила за операције једрилица и издавање дозвола члановима летачке посаде за једрилице, могу се, у договору с надлежним органом, заједно продужити све потврде испитивача.
- (d) Ако је потврда FE(B) истекла, њен носилац мора испунити захтјеве из (b)(1) и BFCL.445 прије него што се настави користити привилегијама потврде FE(B).
- (e) Потврда FE(B) може се продужити или обновити само ако подносилац захтјева докаже да континуирано испуњава захтјеве наведене под BFCL.410 и захтјеве наведене под BFCL.420(d) и (e).